

İŞ KAZASI NEDENİYLE BAĞLANAN GELİRLERİN KESİLMESİ VEYA DEĞİŞMESİ SONUCU SOSYAL GÜVENLİK KURUMUNUN RÜCU HAKKININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Doç. Dr. Hasan Kayırgan*

Öz

İş kazası nedeniyle en az yüzde on oranında malul kalınması ya da ölüm halinde sigortalıya veya hak sahiplerine sürekli gelir bağlanmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumunun bağlanan gelirler nedeniyle işverene rücu hakkı bulunmaktadır. Rücu hakkının belirlenebilmesi için iş göremezlik oranının kesin şekilde belirlenmesi gereklidir. Ancak kimi zaman bu oran kontrol muayenesi sonucu ya da yaşlılık aylığı bağlanması nedeniyle değişebilmekte, yine hak sahibinin evlenmesi veya maluliyet oranının yüzde onun altına düşmesi nedeniyle kesilebilmektedir. Bu gibi durumlarda hangi şartlarda rücu edileceğine yönelik kanunda bir hüküm bulunmadığından sorun yargı kararlarıyla çözümlenmiştir. Fiili ödemelerin dikkate alınarak ilk peşin değerli gelire eklenmesi ya da maluliyet oranının artması halinde fark fiili ödemelerin mahsup edilmesi gibi uygulamalar Yargı kararlarıyla geliştirilmiştir.

* Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Ankara, Türkiye | Assoc. Prof., Hacettepe University, Faculty of Law, Department of Private Law, Labor and Social Security Law Department, Ankara, Türkiye.

✉ hasan.kayirgan@ogu.edu.tr • ORCID 0000-0001-6819-7725

✎ **Atıf Şekli** | **Cite As:** KAYIRGAN, Hasan : “İş Kazası Nedeniyle Bağlanan Gelirlerin Kesilmesi veya Değişmesi Sonucu Sosyal Güvenlik Kurumunun Rücu Hakkının Değerlendirilmesi”, SÜHFD, C. 32, S. 4, 2024, s. 2173-2204 .

✎ **İntihal** | **Plagiarism:** Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

✎ Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. | This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Anahtar Kelimeler

•İş Kazası •Sürekli İş Göremezlik Geliri •Gelirin Kesilmesi •Fiili Ödemeler •İş göremezlik Oranı

EVALUATION OF THE RIGHT OF RECOURSE OF THE SOCIAL SECURITY INSTITUTION AS A RESULT OF THE INTERRUPTION OR CHANGE OF THE INCOME CONNECTED DUE TO OCCUPATIONAL ACCIDENT

Abstract

In the event of at least ten per cent disability or death due to a work accident, a permanent income is paid to the insured or his/her beneficiaries. The Social Security Institution has the right of recourse to the employer due to the income. In order to determine the right of recourse, the rate of incapacity for work must be determined precisely. However, sometimes this rate may change as a result of the control examination or due to the granting of an old-age pension, or it may be interrupted due to the marriage of the beneficiary or the disability rate falling below ten per cent. In such cases, since there is no provision in the law on the conditions under which recourse will be granted, the problem has been resolved by judicial decisions. Practices such as taking into account the actual payments and adding them to the income with the first advance value or offsetting the difference actual payments in case the disability rate increases have been developed by judicial decisions.

Keywords

•Work Accident •Permanent Incapacity Income •Interruption of Income
•Actual Payments •Rate of Incapacity for Work.

GİRİŞ

İş kazası ve meslek hastalığı sigortası ile iş kazası sonucu bedenen veya ruhen zarar gören ve en az yüzde on oranında malul kalan sigortalıya ya da sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine gelir bağlanması amaçlanmaktadır. Bağlanan gelirin ilk peşin değer tutarının da sosyal güvenlik kurumu tarafından rücu edilmesi söz konusudur. Gelir bağlanmasının ardından sürekli iş göremezlik oranında değişiklikler meydana gelmekte ve bağlanan gelirin miktarında da farklılıklar oluşabilmektedir. Aynı şekilde hak sahipliği sıfatı sona erebilmekte ya da gelir ve aylıkların birleşmesi nedeniyle gelirden azalmalar ortaya çıkmaktadır.

Gelir bağlandıktan sonraki süreçte gelirin kesilmesi, gelirden azalma ya da artma gibi durumlarda nasıl hareket edilmesi gerektiğine yönelik

ise kanunda hüküm bulunmamaktadır. Çalışmamızda gelir bağlandıktan sonra meydana gelen değişiklikler halinde nasıl hareket edilmesi gerektiğine yönelik Yargıtay kararları incelenecek ve bu çözümün hukuka uygunluğu irdelenecektir.

I. İŞ KAZASI NEDENİYLE KURUMUN RÜCU HAKKI

Sosyal Güvenlik Kurumu, iş kazası ve meslek hastalıkları sigorta kolundan iş kazasına uğrayan ya da meslek hastalığına yakalanan kişiye veya ölümü halinde hak sahiplerine yaptığı yardımların bedelini belirli koşullarla işveren ve üçüncü kişilerden isteme hakkına sahiptir. Sosyal Güvenlik Kurumunun sigorta giderlerini işveren veya üçüncü kişilerden talep edebilmesine rücu adı verilmektedir¹.

Sosyal Güvenlik Kurumunun rücu hakkı, 5510 sayılı Kanununun 21. maddesinde düzenlenmiştir. Hükümde Kurumun rücu hakkı, işveren ve üçüncü kişi ayrımı yapılarak hüküm altına alınmıştır. Kurumun iş kazasının meydana gelmesinde rücu imkânı işveren ve üçüncü kişiler için söz konusu olmakta, kusuru bulunan işçiye ise rücu etme imkanı bulunmamaktadır². İşçinin kasıtlı davranışı bulunsa dahi kendisine veya hak sahiplerine rücu edilemez.

¹ Geniş bilgi için bkz. **BAŞBUĞ**, Aydın, Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuu, Ankara, 1992; **BAYCIK**, Gaye, Sosyal Güvenlik Kurumunun İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarına Eleştirel Bakış, Sosyal Güvenlik Dergisi, C.7, S.1, 2017, 35 vd.; **BAŞBUĞ**, Aydın, Sosyal Sigortalar Kurumunun Rücu Hakkı ve Buna Bağlı Temel Sorunlar, Prof.Dr.A.Can Tuncay'a Armağan, İstanbul 2005, 815 vd.; **GÜZEL**, Ali, Sosyal Güvenlik Kurumunun İşverene Rücu ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul 1996, 279 vd.; **TUNCAY**, A. Can, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Kurumun Sigortalıya Yaptığı Giderler İçin İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücu Davalarında Bazı Sistemler ve Yüksek Yargı Organları Kararlarında Beliren Esaslara Genel Bir Bakış, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul 1996, 310 vd.; **UMDU**, Ersin, 5510 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası İşveren Sorumluluğu İle İlgili Rücu Davaları, Hukuki ve Sosyal Boyutlarıyla İş Sağlığı ve Güvenliği Yazıları, Editörler: Aydın Başbuğ/Mehmet Bulut, Ankara 2016, 395 vd.; **GÖRGÖZ**, Oğuzcan, İşverenin İş Kazası Sonrası Tazminat ve Rücu Ödemeleri, Ankara 2019, 127 vd. **ÖZDEMİR**, Halil, İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumunun Rücu Alacağından Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu, Sosyal Sigorta Hukuku İncelemeleri I, Editörler: Ali Nazım Sözer, Mahmut Kabakçı, Halil Özdemir, Ankara 2022, 83 vd.

² **TUNCAY**, Can/**EKMEKÇİ**, Ömer/**GÜLVER**, Ender, Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 22. Baskı, İstanbul 2023, s. 412; **SÜMER**, Haluk Hadi, Sosyal Güvenlik Hukuku,

İş kazası ve meslek hastalığı; İşverenin kastı³ veya Sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse⁴, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı⁵, sigortalı veya

4. Baskı, Ankara 2023, s. 176; SÜMER, Haluk Hadi/KAYIRGAN, Hasan, Sosyal Güvenlik Hukuku Davaları, Ankara 2023, s. 517.

³ “İş kazası veya meslek hastalığı, işverenin kastı sonucunda meydana gelmişse işveren Kuruma karşı sorumlu hâle gelir. Kasıt; iş kazası veya meslek hastalığına, işverenin bilerek ve isteyerek, hukuka aykırı eylemiyle neden olması hâlidir. İşverenin eylemi hukuka aykırı olmamakla birlikte, yaptığı hareketin hukuka aykırı sonuç doğurabileceğini bilmesi, ihmali veya ağır ihmali sorumluluğunu kaldırmaz.” (SSİY.45/1).

⁴ “İş kazası veya meslek hastalığı işverenin, sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi sonucunda oluşmuşsa işvereni Kuruma karşı sorumlu hâle getirir. Mevzuat; yasal olarak yürürlüğe konulmuş ve yürürlüğünü muhafaza eden, sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği alanında, yasa koyucu ile yasa koyucunun yürütme veya idareye verdiği yetki sonucu, bu organlarca kabul edilen genel, objektif kural veya hükümlerin tümüdür.” (SSİY.45/2).

⁵ Peşin sermaye değeri toplamının nasıl hesaplanacağı Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 46-48. maddelerinde düzenlenmiştir:

“Peşin sermaye değeri tabloları

MADDE 46 – (1) Kurumca, Kanunun ilgili maddelerinde belirtilen giderlerin, yaş kesilme veya yeniden bağlanma ya da hak sahipliği nedeniyle sonradan gelir veya aylık bağlanma ihtimalleri ve yüzde beş iskonto oranı dikkate alınarak hesaplanacak tutarı tespit etmek amacıyla peşin sermaye değeri tabloları hazırlanır. Hazırlanan tablolar demografik ve ekonomik değişiklikler nedeniyle Kurumca gerekli görülen hâllerde güncellenir. İlk peşin sermaye değeri, gelir veya aylığın başlangıç tarihinde yürürlükte olan peşin sermaye değeri tablolarına göre belirlenir.

Peşin sermaye değerinde yaş hesabı

MADDE 47 – (1) Peşin sermaye değerlerinin hesabında, sigortalıların veya hak sahiplerinin gelire girme veya aylık başlangıç tarihindeki yaşları esas alınır. Yaş hesabında altı aydan küçük yıl kesirleri dikkate alınmaz. Altı ay ve daha fazla yıl kesirleri tam yıl sayılır.

Rücu davalarına esas tutarın hesabı

MADDE 48 – (1) İşveren veya üçüncü şahıslar aleyhine açılacak rücu tazminat davalarına konu olabilecek tutar, sigortalı ve hak sahiplerine bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerine, Kurum tarafından Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken diğer ödemeler eklenerek hesaplanır.

(2) İşveren, birinci fıkrada belirlenen rücu tazminat davalarına konu olan, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin tamamından kusur oranı kadar sorumludur.

hak sahiplerinin işveren den isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir (SSGSSK.21/1). İş kazası nedeniyle sigortalıya veya hak sahiplerine herhangi bir ödeme yapılmaması durumunda bir rücu imkânı da yoktur⁶.

Rücu davasında öncelikle işveren belirlenmeli, birden fazla davalı bulunması halinde taraflar arasındaki ilişkinin niteliği tespit edilmelidir. Alt işverenlik ilişkisinin bulunup bulunmadığı ya da verilen işin anahtar teslim mi olduğu açıklığa kavuşturulmalıdır. Varsa iş kazası tazminatına ilişkin davanın akıbeti araştırılmalıdır⁷. İşveren veya üçüncü kişilere rücu

(3) Ancak, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı olaylarında zarara sebep olan üçüncü kişiler ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlar, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamının yarısından kusur oranları kadar sorumludur.

(4) Üçüncü bir kişinin kastı nedeniyle malul veya vazife malulü olan sigortalıya veya ölümü hâlinde hak sahiplerine, bağlanacak aylığın başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısından üçüncü kişiler kusurları oranında sorumludurlar."

⁶ Somut olayda; Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden gelen 03/01/2019 havale tarihli yazı cevabında; kurum sigortalılarından geçirdiği iş kazası sonucu aynı gün vefat eden 8720006 sigorta sicil numaralı Mustafa Çiçek'in hak sahibi eşi Ayla Çiçek'e 01/02/2014 tarihinden itibaren 9210102838 tahsis numarası ile iş kazası ölüm geliri, 01/11/2014 tarihinden itibaren 3211726718 tahsis numarası ile ölüm aylığı bağlandığı, ancak hak sahibine kendi çalışmalarından dolayı 01/06/2011 tarihinden itibaren 2/5508348 tahsisi numarası ile yaşlılık aylığı bağlanması nedeni ile ödemeye en çok imkan veren 2/5508348 ve 3/1726718 tahsis numaralı dosyalardan aylıkların ödendiği, 9/102838 tahsis numarası ile bağlanan iş kazası ölüm gelirinin ise mahfuz tutulduğu, bu nedenle gelir ödemesi yapılmadığından, bildirilecek peşin sermaye değeri bulunmadığı belirtilmiş olduğu anlaşılmıştır (İstanbul BAM. 34HD., 01.02.2023, E. 2021/949, K. 2023/186).

⁷ Mahkemece, kazaya konu inşaat işinin kime ait olduğu ya da kimden alındığı, kazaya konu iş dışındaki kaba inşaatın ya da sair imalatların kim tarafından yapıldığı veya kime verildiği, söz konusu inşaat ve imalatların yapılmasında davalıların müdahalelerinin veya faaliyetlerinin söz konusu olup olmadığı, işin anahtar teslimi suretiyle verilip verilmediği araştırılmalı ve tüm deliller tartışılmak suretiyle taraflar arasındaki hukuki ilişki ortaya konulmalı, hak sahipleri tarafından davalı şirkete karşı açılan maddi -manevi tazminat istemli Ankara 35. İş Mahkemesinin 2018/37 Esas sayılı dosyasının akıbeti araştırılarak söz konusu dosyanın sonucu da beklenmek sureti ile karar verilmelidir (Ankara BAM. 10HD., 11.05.2023, E. 2021/2322, K. 2023/1073); Mahkemece, bozma sonrasında alınan bilirkişi raporunda kusur verilen şirketi ile davalı arasındaki ilişkinin niteliği belirlenmeli, kusur oranı buna göre değerlendirilmelidir. Davalı ... ile ilgili olarak genel ifadelerle organizasyon yapmadığı şeklindeki kusur nitelemesinin

edilebilmesi için iş kazası ile bağlanan gelir arasında illiyet bağının bulunması da şarttır⁸.

Rücu davalarının, -kusur oranları ile tazminat miktarlarının belirlenmesinin mümkün olmaması dikkate alınarak- belirsiz alacak davası şeklinde açılması mümkündür^{9,10}.

olayla ilgili somutlaştırmasının yapılarak hangi organizasyonu yapması gerektiğini, hangisini eksik yaptığını, vinç kullanımı ilgili olarak kullanım ve kapasite, giderek yüklemeye ne gibi bir sorumluluğu bulunduğu somut ifadelerle ortaya konularak kusurunun buna göre değerlendirilmesi, davalı ... Vinç şirketinden temin edilen vinç teknik kapasitesi belli olup çatıya çıkarılacak malzeme ve malzeme ağırlığının da belli olması karşısında uygun vinç temin edilmediği hususunun ne şekilde gerçekleştiği ortaya konularak işçi sağlığı ve ... güvenliği ile ... kazasının vuku bulduğu ... kolunda uzman ... güvenliği uzmanlarından oluşan bilirkişi heyetinden; kusur oran ve aidiyeti konusunda yeniden rapor alınarak hasil olacak sonuca göre hüküm kurulmalıdır (Y10HD., 30.06.2022, E. 2022/2448, K. 2022/10170).

⁸ 5510 sayılı kanununun 21. Maddesine göre iş verenin ve 3. Şahısların sorumlu tutulması iş kazası ile ölüm arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Yasanın 20. maddesinin 1. fıkrasına göre hak sahiplerine gelir bağlanması için ölüm ile iş kazası arasında illiyet bağı bulunması şartı aranmakta iken 20. maddenin 3. fıkrasında bu şart aranmaksızın hak sahiplerine gelir bağlanması düzenlenmiştir. Somut olayda, sigortalının 21.07.2010 tarihinde iş kazası geçirdiği, 28.04.2017 tarihinde vefat ettiği, davacı kurumca sigortalının hak sahiplerine 5510 sayılı yasanın 20. maddenin 1. fıkrasına göre gelir bağlandığının ispatlanamadığı ve 20. maddenin 3. fıkrasına göre hak sahibi eşe bağlanan bu gelir açısından Kurumun rücu hakkı bulunmadığı (Ankara BAM. 10HD., 30.06.2022, E. 2021/269, K. 2022/1193).

⁹ İstanbul BAM. 34HD., 20.03.2024, E. 2022/2337, K. 2024/610).

¹⁰ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesinin kararına göre; Belirsiz Alacak ve Tespit Davası" başlıklı 107. maddesinin 1 ve 2. fıkralarında "davanın açıldığı tarihte alacağın miktarını yahut değerini tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklı, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirtmek suretiyle belirsiz alacak davası açabilir. Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anda davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın davanın başında belirtmiş olduğu talebini artırabilir" hükmü düzenlenmiştir. Baştan miktar veya değeri tam olarak tespit) edilemeyen bir alacak için, davacının böyle bir ihmâl ya da kusurundan söz edilemez. Bu sebeple, belirsiz alacak veya tespit davası açıldıktan sonra, yargılamanın ilerleyen aşamalarında, karşı tarafın verdiği bilgiler ve sunduğu delillerle ya da delillerin incelenmesi ve tahkikat işlemleri sonucu (örneğin, bilirkişi ya da keşif incelemesi sonrası), baştan belirsiz olan alacak belirli hale gelmişse, başında belirtmiş olduğu talebini artırabilmesi mümkündür (Ankara BAM., 10HD., 24.02.2022, E. 2020/1137, K. 2022/285; Aynı yöndeki karar için bkz.: Ankara BAM., 10HD., 03.02.2022, E. 2021/1867, K. 2022/167).

Kurumun işverene rücu hakkının dayanağı *kanuni halefiyet ilkesi*dir¹¹. Sosyal Güvenlik Kurumu sigortalıya sağladığı yardımları, sigortalının yerine geçerek işverenden isteyebilmesi halefiyet ilkesinin sonucudur. Kanuni halefiyet, alacaklıya basit rücu hakkından daha geniş haklar verir. Rücu hakkı, ifa ile sona eren alacaktan bağımsız, ayrı bir hak iken halefiyette alacak ifa ile sona ermez ve üçüncü kişiye geçer. Kanuni halefiyette, alacak hakkına bağlı olarak alacaklının sahip olduğu yetkiler ve haklar ifada bulunan kişiye geçer^{12,13}.

Rücu davalarında da iş göremezlik oranının kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde tespit edilmesi gereklidir¹⁴. Sigortalıda oluşan sürekli iş göremezlik oranı, sigortalıya bağlanan peşin sermaye değeri ile tazminatın

¹¹ GÜZEL, Ali/OKUR, Ali Rıza/CANIKLIOĞLU, Nurşen, Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Baskı, İstanbul 2021, s. 436; TUNCAY/EKMEKÇİ/GÜLVER, s. 413; SÜMER, s. 176.

¹² TUNCAY/EKMEKÇİ/GÜLVER, s. 413-414; SÜMER, s. 176.

¹³ Yargıtay 31.3.1954 tarih ve 17/101; 25.6.1960 tarih ve 13/15 sayılı; 17.1.1972 tarih ve 2/1 sayılı; 1.7.1994 tarih ve 3/3 sayılı içtihadı birleştirme kararlarında bu görüşü benimsemiştir. Yeni tarihli bir daire kararında da bu husus açıkça belirtilmiştir ve sigortalı açısından uygulanacak zamanaşımı başlangıcının halefiyet esasına bağlı olarak Kurum için de geçerli olduğu hüküm altına alınmıştır; 01.07.1994 tarihli, 1992/3 E., 1994/3 K. Sayılı içtihadı birleştirme kararında rücu davalarında zamanaşımı yönünden "Sosyal Sigortalar Kurumu'nun halefi olduğu, sigortalı işçi ile tazmin sorumlusu işvereni arasında hizmet akti ilişkisi vardır. Sigorta olayının meydana gelmesinde işverenin, 506 sayılı Kanun madde 26/1'de sayılan kastı, suç sayılı eylemi, işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin mevzuata aykırı hareketi neden olmuştur. Bu davranışlar Borçlar Kanunu'nun 332/1'inci maddesinde belirtilen akte aykırın durumları oluşturur. Borçlar Kanunu'nun 332'nci maddesine 1.1.1957 tarih ve 6763 sayılı Kanununun 41/F maddesiyle eklenen ikinci fıkra gereğince, işverenin bu davranışı nedeniyle açılacak tazminat davaları dahi, akte aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkında hükümlere tabidir. Borçlar Kanunu madde 125'e göre ise, akdi müruruzaman on senedir. 0 hâlde, 1.1.1957 tarih ve 6763 sayılı Yasadan bu yana, söz konusu gelir ve gelir artışlarına ilişkin rücu davaları, Borçlar Kanunu'nun 125. maddesindeki on yıllık akdi zamanaşımına tabidir. Zamanaşımının hangi tarihten başlayacağını belirlenmesine gelince; Bu tür rücu davalarının akdi zamanaşımına tabi olduğu yukarıdaki şekilde belirlendikten sonra, bu zamanaşımının hangi tarihte başlayacağı konusunda dahi, özel kanun olan 506 sayılı Kanunda bir hüküm mevcut olmadığından başlangıç tarihinin de Borçlar Kanununa göre belirlenmesi gerekeceği ortadadır. Bu konuda Borçlar Kanunu'nun 128. maddesi hükmü açıktır. Müruruzamanın, alacağın muaccel olduğu zamandan başlayacağı belirtilmiştir. Burada söz konusu olan, Kurum'un alacağıdır. Sigorta Kurumu'nun alacağı ise, gelir bağlandı ve bu işlem yetkili makamca onaylandığı tarihte ödenebilir hale gelebileceği için, gelir bağlanmasının onaylandığı tarihte muaccel olur. Kurum'un halefliği de o tarihte gerçekleşir." şeklinde düzenleme içermektedir (YHGK., 25.6.2019, 2681/753).

¹⁴ SÜMER/KAYIRGAN, s. 527.

miktardır doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, sigortalıya bağlanacak gelir ve hükmedilecek tazminatın miktarını doğrudan etkilemesi nedeniyle, işçide oluşan sürekli iş göremezlik oranı hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeksizin saptanmalıdır¹⁵.

İşveren için kusur sorumluluğu ilkesi benimsenmiştir¹⁶. 21. madde uyarınca rücu edilmesi halinde işverenin kusurunun bulunmadığı durumlarda rücu edilemez¹⁷. İlk peşin değerli gelir ile gerçek zarar kıyaslanması yapılarak az olan tutarın rücu edilmesi söz konusudur¹⁸. Kazanın

-
- ¹⁵ Sürekli iş göremezlik oranının tespitine ilişkin raporun ne şekilde temin edileceğinin yasal dayanağı 506 sayılı Kanunun "Raporlar" başlığını taşıyan 109'uncu maddesi ile 5510 sayılı Kanunun "Sağlık raporlarının usûl ve esaslarının belirlenmesi" başlığını taşıyan 95. Maddesi olup, bu maddelerde; sigortalıların sürekli iş göremezlik durumlarının saptanmasında, izlenecek prosedür belirlenmiştir. Buna göre, Kurumun yetkili kurulları tarafından usulüne uygun düzenlenmiş sağlık kurulu raporları ve diğer belgelere istinaden Kurumca verilen karara ilgililerin itirazı halinde, durum Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nca karara bağlanır. Buna göre, kurum sağlık tesisleri tarafından raporlara dayanılarak verilen kararlara karşı ilgililerin S.S.Yüksek Sağlık Kuruluna itiraz hakları mevcuttur. Söz konusu kurulun raporlarının Kurumu bağlayacağı diğer ilgililer yönünden bağlayıcı olmayıp, Adli Tıp Kurumu İhtisas Dairesinden rapor alınmalıdır.
- ¹⁶ 5510 sayılı Yasanın 21. maddesinde düzenlenen sorumluluk kusur sorumluluğudur. Kusur sorumluluğu da ancak işverenin kastı, suç sayılır eylemi, işçilerin sağlığı ve iş güvenliği mevzuatına aykırı eyleminin, üçüncü kişilerin kasıt ve kusuru ve bunlarla meydana gelen iş kazası arasında illiyet bağının bulunması halinde oluşmaktadır. Yani işveren kusuru varsa sorumlu olacaktır (Ankara BAM., 10HD., 13.10.2020, E. 2019/1320, K. 2020/1183).
- ¹⁷ Dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava dışı sigortalı'in 12/09/2009 tarihinde sevk ve idaresindekiplakalı aracı mıcra kaptırarak kaza yapıp hayatını kaybettiği, sigortalının hak sahiplerine gelir bağlandığı, adli soruşturmanın takipsizlikle sonuçlandığı, SGK teftiş raporunda ve mahkemece alınan kusur raporunda kusurun tamamının sigortalıda olduğunun belirtildiği anlaşılmaktadır. Somut olayda, davalıların herhangi bir kusuru bulunmadığından mahkemece verilen ret kararı yerinde olmuştur (Ankara BAM., 10HD., 17.02.2022, E. 2020/1121, K. 2022/251; aynı yöndeki kararlar için bkz.: Ankara BAM., 10HD., 13.04.2023, E. 2021/2202, K. 2023/832; Ankara BAM., 10HD., 19.04.2023, E. 2021/2246, K. 2023/935).
- ¹⁸ Kaza tarihinde yürürlükte bulunan 5510 Sayılı Kanunun 21. Maddesine göre kurumun rücu alacağı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olduğundan mahkemece gerçek zarar hesabı yaptırılmış ve alınan hesap raporu denetime elverişli, gerekçeli ve yukarıda belirtilen hesaplama uygun olduğu ve hesaplanan gerçek zararın bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinden fazla olduğu anlaşıldığından davalı vekilinin hesap raporuna ilişkin itirazı da yerinde değildir (Ankara BAM., 10HD., 18/01/2024, E. 2022/1914, K. 2024/137); Hesap raporunda; TRH 2010 yaşam tablosuna göre bakiye ömrün belirlendiği, sigortalının

01.10.2008 tarihinden önce meydana gelmesi halinde rücu hakkı 506 sayılı kanun kapsamında değerlendirilmelidir¹⁹. 506 sayılı kanun kapsamında rücu kapsamı belirlenirken gerçek zarar hesabı yapılmasına da gerek yoktur²⁰. Bahsi geçen düzenleme sigortalının Sosyal Güvenlik Kurumuna

bilinmeyen yıllık kazancının %5 iskonto ve %5 artış ile hesap edildiği, sigortalının maluliyet durumuna göre pasif devre hesabının yapılmadığı ancak maluliyet oranının kontrol muayenesinden dolayı değişip değişmediği, buna göre kurum zararında değişiklik olup olmadığı araştırılmadığı, 5510 SY 21/2 maddesinin uygulanması gerektiği göz ardı edildiği, Kurum alacağıın gerçek zarar tavan miktarını aşmadığı görülmüştür (İstanbul BAM. 34HD., 08.02.2023, E. 2021/1136, K. 2023/293).

¹⁹ Davacı vekili dava dilekçesinde özetle; kurumun 4.4003.01.01.1110021.006.25 sayılı dosya ile ... 23/03/2006 tarihinde geçirdiği kaza sonucu hayatını kaybettiğini, talep ve dava etmiştir. Davanın yasal dayanağı olan 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesi uyarınca, davalıların sorumluluğu kusur sorumluluğu ilkesine dayanmaktadır. 506 sayılı Yasa'nın 26/1. maddesinde, kasti, işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi ya da suç sayılabilir bir eyleminin varlığı halinde işverenin rücu alacağından sorumluluğu olanağı tanınmıştır. Aynı Yasa'nın 26/2. maddesinde ise, 3. kişinin rücu alacağından sorumluluğu için, kasit veya kusuruyla iş kazasının oluşumuna etkide bulunma koşulu öngörülmüştür. İşveren veya üçüncü kişiler ile üçüncü kişileri çalıştıranlara rücu olanağı anılan maddede öngörülen sayılı ve sınırlı durumların gerçekleşmesi halinde mümkün olup, 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesine dayalı dava kapsamında, maddedeki sorumluluk hallerinin genişletilmesi veya genel hükümler uyarınca kusursuz sorumluluk yoluna gidilmesine olanak bulunmamaktadır (Ankara BAM., 10HD., 09.02.2022, E. 2020/967, K. 2022/60).

²⁰ 19.10.2007 tarihinde gerçekleşen iş kazası sonucu sürekli işgöremezlik kaybına uğrayan sigortalıya yapılan sosyal sigorta yardımları nedeniyle uğranılan zararın rücan tahsiline ilişkin davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Kanununun 26. maddesindeki halefiyet ilkesi uyarınca, Kurumun rücu alacağı, hak sahiplerinin tazmin sorumlularından isteyebileceği maddi zarar (Tavan) miktarı ile sınırlı iken, Anayasa Mahkemesi'nin, 21.03.2007 gün ve 26649 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 23.11.2006 gün ve E:2003/10, K:2006/106 sayılı kararı ile 26.maddedeki "...sigortalı veya hak sahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarla sınırlı olmak üzere..." bölümünün Anayasaya aykırılık nedeniyle iptali sonrasında, Kurumun rücu hakkının, yasadan doğan kendine özgü ve sigortalı ya da hak sahiplerinin hakkından bağımsız basit rücu hakkına dönüşmüş olması karşısında, ilk peşin değerli gelirler ile masraf ve ödemeler toplamının, tazmin sorumlusunun kusuruna isabet eden miktarıyla ve taleple sınırlı şekilde hüküm kurulması gerekmekte olup, bu çerçevede gerçek zarar hesaplaması yapılmasının mümkün olmadığı, her ne kadar kesinleşen dosyada gerçek zarar hesabı yapılmış ise de iş bu dava tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesi kararı gereği gerçek zararın istenemeyeceği, kesinleşen dosyada sigortalının eşi Zeliha için bağlanan ilk peşin sermaye değeri miktardan gözetilmediği bakiye alacağın kalmadığı, sigortalının çocukları Mehmet ve Burak için açılan davanın ise reddine karar verildiği, bunlar için ek dava olanağının bulunmadığı, ilk dava onanarak kesinleştiğinden kesin hüküm bulunduğu, Ankara 11. İş Mahkemesi tarafından hüküm altına alınmayan bir miktarın bulunmadığı anlaşılmakla davacı taraf

bildiriminin yapılması halinde hüküm ifade eder. Sigortalının Kuruma bildirilmemiş olması halinde Kurumun rücu hakkının düzenlendiği SSGSSK. m. 23'de işveren açısından *kusursuz sorumluluk esası* kabul edilmiştir²¹. Başka bir anlatımla sigortalıyı kuruma bildirmeyen işverenin, kazanın oluşunda hiçbir kusuru bulunmasa bile sigortalının kusurunun yarısından sorumlu olacağından kurum karşısında sorumluluğu yüzde elli olarak belirlenecektir²².

Kazanın meydana gelmesinde kusuru bulunanlardan biri faili meçhul konumdaysa rücu imkânı söz konusu olamayacağından faili meçhul kişinin kusuru dışlanarak kusuru bulunan diğer kişilerin sorumlu tutulması yönünde karar verilmiştir²³. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na göre

vekilinin bu yöndeki istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir (Ankara BAM., 10HD., 24.02.2022, E. 2020/1148, K. 2022/283).

²¹ Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir. Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, *işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmiş olma koşulu aranmaksızın, işverene ayrıca ödetirilir (SSGSSK.23/1,2).*

²² Mahkemece alınan hesap bilirkişi raporunda özetle;

a) Hak sahibine bağlanan peşin sermaye değerli gelir: 32.056,02 TL

Yargıtay uygulamaları gereği, işçinin çalışmasının süresinde kuruma bildirilmemesi halinde işçinin kusurunun yarısı da işveren kusuruna eklenir. Bu sebeple, ilk peşin sermaye değerinin hesabında davalının işveren olarak kabulü halinde kusuru 0 * (100/2) – 50 olacaktır.

a) G.... Ulus. Nak. Taş. Ve Turz. Tic. Ltd. Şti.32.056,02 x %50=16.028,01 TL

b) Hak sahibine ödenen geçici iş görmezlik ödeneği: 7.158,09 TL G.... Ulus. Nak. Taş. Ve Turz. Tic. Ltd. Şti. 7.158,09 x %100 – 7.158,09 TL " olarak belirlenmiştir... Her ne kadar davalı şirketin dava konusu olayda kusuru bulunmuyor ise de; Yargıtay kararları gereği, "işçinin çalışmasının süresinde kuruma bildirilmemesi halinde işçinin kusurunun yarısı da işveren kusuruna eklenir." denilmektedir. Bu nedenle davalı şirket tarafından kuruma süresinde bildirim yapılmadığı anlaşıldığından şirket kusurlu bulunmuştur." gerekçesiyle, hüküm fıkrasında belirtildiği şekilde davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır (İstanbul BAM. 34HD., 01.03.2023, E. 2021/1393, K. 2023/485).

²³ Dava konusu alacak, kazazede sigortalının, terör örgütü mensuplarınca yola döşenen mayın patlaması sonucu yaralanmasından kaynaklanmış olup, faili meçhul kişilere rücu imkanı bulunmadığından, olayda kusurlu bulunan davalıların faili meçhul kişilerin kusurundan da teselsülen sorumlu tutulmaları mümkün değildir. Bu nedenle

teknolojik gelişmeler nedeniyle iş kazasından uzun süre sonra 30.09.2014 tarihinde takılan kol protez bedelinden primleri tahsil eden sosyal güvenlik kurumunun sorumlu olması gerekir. İşveren uzun süre dava tehdidi altında tutulamaz²⁴.

II. BAĞLANAN GELİRLERİN DEĞİŞMESİ HALİNDE RÜCU HAKKININ KAPSAMI

Kurumun bağlamış olduğu gelirler bakımından rücu hakkı 5510 sayılı Kanununun 21. maddesinde ifade edildiği üzere gelirin bağlandığı tarihteki ilk peşin değerli gelirle sınırlıdır. Kurumun, sigortalı veya hak sahiplerine bağladığı ilk peşin sermaye değerli gelirden fazlasını isteme hakkı bulunmadığı kabul edilmektedir. İlk peşin değerli gelir haricinde gelirden değişiklik olmadığı müddetçe fiili ödemelerin istenemeyeceği de bilinmektedir²⁵. Ayrıca bağlanan gelirin kesildiği veya kesilmesi

davalıların sorumluluğu belirlenen kusur oranlarıyla sınırlı olacaktır (Ankara BAM. 10HD., 19.01.2023, E. 2021/1418, K. 2023/149).

²⁴ Somut olaya gelince; dava dışı sigortalının 09.07.2007 tarihinde davalı şirketlere ait işyerinde geçirdiği iş kazasında sağ ön kolunun koptuğu, %47,2 oranında sürekli iş göremezlik durumuna girdiği, davacı Kurum tarafından sigortalıya gelir bağlandığı, geçici iş göremezlik ödeneği ödendiği ayrıca hastane ve tedavi masrafı yapıldığı, bu suretle oluşan Kurum zararının rücu tahsili istemiyle Bursa 2. İş Mahkemesinde açılan davada 10.12.2009 tarihli ve 2009/263 E., 2009/953 K. sayılı karar ile davalıların toplam %80 kusurlu olduklarının belirlendiği, davanın kabulüne ilişkin verilen kararın davalı Toksan A.Ş. vekilinin temyizi üzerine Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 13.10.2011 tarihli ilamı ile onanarak kesinleştiği, dava dışı sigortalıya 30.09.2014 tarihinde başparmak dahil tüm parmaklar elektronik mikroişlemcili kontrollü programlanabilir dirsek altı kol protezi takıldığı, protez bedelinin davacı Kurum tarafından 06.11.2014 tarihinde ödendiği, eldeki dava ile protez bedelinin davalılardan rücu tahsilinin talep edildiği anlaşılmıştır.20. Şu hâlde yukarıda yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; 09.07.2007 tarihinde meydana gelen iş kazasında %47,2 oranında sürekli iş göremez hâle gelen sigortalıya teknolojik gelişmeler nedeniyle iş kazasından uzun süre sonra 30.09.2014 tarihinde takılan kol protez bedelinden primleri tahsil eden Sosyal Güvenlik Kurumunun sorumlu olması gerektiği, işverenin uzun süre dava tehdidi altında bırakılmasının sosyal güvenlik kuruluşlarına ait olması gereken risklerin işverene yükletilmesi anlamına geleceği, bu nedenle direnme kararının yerinde olmadığı sonucuna varılmıştır (YHGK., 07.10.2021, E. 2018/707, K. 2021/1176).

²⁵ Kaza tarihinde yürürlükte bulunan 5510 Sayılı Kanununun 21. Maddesine göre kurumun rücu alacağı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olduğundan mahkemece gerçek zarar hesabı yapılmış ve alınan hesap raporu denetime elverişli ve gerekçeli olduğu ve hesaplanan gerçek zararın bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinden fazla olduğu, ilk peşin sermaye değeri esas

gereğinin, yargılama sürecinde ortaya çıktığı durumlarda; Kurumun ödemediği veya ödemeyecek olduğu gelir kesimini rücu istemeyeceği yönü de, tazmine yönelik davada gözetilmesi gereken genel ilkeler arasında bulunmaktadır²⁶.

İş kazası nedeniyle ortaya çıkan maluliyet oranının kesin şekilde tespit edilerek rücu edilebilecek miktar belirlenebilir. Kontrol muayenesi gerektiren durumlarda maluliyet oranının kesinleştiğinden söz edilemez. Mahkeme kararlarında da kontrol muayenesi kaydına vurgu yapılarak kontrol muayenesinin sonucu beklenerek iş göremezlik oranının değişmesi nedeniyle ilk peşin değere etkisinin araştırılması gerektiği belirtilmektedir²⁷.

İş kazası nedeniyle bağlanan gelirlerin değişmesi ilk olarak iş göremezlik oranının artması ya da azalması nedeniyle gerçekleşebilir. Ancak bunun yanında sigortalının yaşlılık aylığı alması nedeniyle iş göremezlik geliri yarıya düşebilir. Aynı şekilde hak sahibine de ölüm aylığı bağlanması nedeniyle ölüm gelirin 5510 sayılı Kanun m. 54 uyarınca yarıya düşürülmesi söz konusu olabilecektir.

Bağlanan gelirin kesilmesi de mümkündür. Aşağıda da ifade edileceği üzere kontrol muayenesine sigortalının gitmemesi ya da kontrol muayenesi sonucunda maluliyet oranının yüzde 10'un altında belirlenmesi durumunda sürekli iş göremezlik gelirin kesilmesi gerekecektir. Ölüm geliri alan erkek çocuğun okulunu bitirmesi, çalışmaya başlaması ya da kız çocuğunun veya hak sahibi eşin evlenmesi durumlarında da bağlanan gelir kesilir. Bahsi geçen durumlarda rücu hakkı belirlenirken ilk peşin değerli gelir ile Kanuna yabancı bir kavram olan fiili ödemeler de dikkate alınarak rücu hakkının kapsamı belirlenmektedir. Gerçekten kanunda

alınarak hesaplama yapıldığı, ilk peşin sermaye değeri yönünden karar verildiğinden ayrıca fiili ödeme miktarına karar verilmemesinin isabetli olduğu (Ankara BAM. 10HD., 06.06.2024, E. 2023/678, K. 2024/1719).

²⁶ Y10HD., 15.09.2022, E. 2022/8452, K. 2022/10627.

²⁷ Sürekli iş göremezlik derecesi, 506 sayılı Kanunun 26.maddesi kapsamında kurumun rücu alacağını oluşturan miktara doğrudan etkili bulunmakta olup, kontrol muayene kaydının sonucunda meslekte kazanma gücü kaybı oranında değişiklik olup olmadığı, değişiklik olması halinde değişikliğin, ilk peşin sermaye değerli gelire etkisinin olup olmadığının belirlenmesi ile sonucuna göre karar vermek gerekir (Y10HD., 25/04/2022, E. 2022/3370, K. 2022/6289).

gelirin miktarında değişiklik veya gelirin kesilmesi halinde rücu hakkının akıbetinin nasıl belirlenmesi gerektiği yönünde bir hüküm bulunmadığından Yargıtay tarafından fiili ödemelerin dikkate alınması suretiyle sorun çözümlenmeye çalışılmıştır.

A. İş göremezlik Oranının Değişmesi Halinde Rücu Hakkının Kapsamı

İş göremezlik oranının değişmesi halinde ilk peşin değerli gelirin de değişen orana göre belirlenmesi gereklidir²⁸. Bu sebeple maluliyet oranının değişmesinin ilk peşin değerli gelire etkisi de araştırılmalıdır²⁹. Sürekli iş göremezlik oranının belirlenmesine ilişkin kararda kontrol muayenesi kaydı bulunmakta ise bu takdirde kontrol muayenesinin de beklenmesi gerekir³⁰. Sürekli iş göremezlik geliri veya ölüm geliri bağlanması

²⁸ Sürekli işgöremezlik derecesinin zaman içinde iyileşme göstererek düştüğü tespit edilirse, sürekli işgöremezlik derecesinin düşme tarihinin açıkça belirlenmesi gerekir. Bu durumda, düşmeye bağlı olarak değişime uğrayan gelir, yüksek işgöremezlik oranı nedeniyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan işgöremezlik oranındaki düşme karşısında, başlangıçtaki gelirin, değişen işgöremezlik oranına uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda, peşin sermaye değerli gelirin, gelir başlangıç tarihi itibarıyla, düşen işgöremezlik oranına göre belirlenmesi; yeni oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelire, gelir başlangıç tarihinden sürekli iş göremezlik derecesinin düştüğü tarihe kadar ödenen gelirin, yüksek işgöremezlik oranı ile düşen işgöremezlik oranı arasındaki fark işgöremezlik oranına karşılık gelen miktarının ilavesi gerekeceğinden ve ayrıca başlangıçtaki gelir onay tarihi de değişmeyeceğinden, bu ilkelere göre Kurumdan ilk peşin değer sorularak bildirilecek rakamlar üzerinden ve belirlenen kusur oran ve aidiyetlerine göre, taleple bağlılık ilkeside gözetilerek karar verilmesi gerekir. Kaza tarihi itibarıyla, sürekli işgöremezlik derecesinin % 27,2 olduğu belirlenirse, bu kez, gelir bağlama onay tarihi itibarıyla, ilk peşin değerli gelirin Kurumdan sorularak tespiti gerekir (Y10HD., 18.06.2020, E. 2019/2945, K. 2020/3550).

²⁹ Sigortalının işgöremezlik oranının kontrol muayene sonucu artmasının bağlanan ilk peşin değerli gelire etkisinin davalı Kurum'dan sorularak belirlenmesi ve kazalı işçinin işe giriş bildirgesinin davalı işveren tarafından kaza tarihi sonrasında verildiği dikkate alınarak hüküm kurulması gerekir (İstanbul BAM. 34HD., 22/02/2023, E. 2021/1181, K. 2023/431).

³⁰ Sigortalının Kurumca tespit edilen %100 meslekte kazanma gücü kaybı oranına 03.06.2017 de kontrol muayene kaydı konulduğu anlaşılmaktadır. Sigortalıda oluşan %100 meslekte kazanma gücü kaybı oranı bakımından kontrol kaydı varlığı ve bu durumun rücu alacağına doğrudan etkili bulunması karşısında, Mahkemece, kontrol muayene kaydının sonucu araştırılarak, meslekte kazanma gücü kaybı oranında değişiklik olup olmadığı, değişiklik olması halinde en başından itibaren mi, yoksa azalma kaydıyla mı değiştiği ve gelirin kesilip kesilmediği ile Kurumca

sonrasında gelirlerin değişmesi halinde hangi tarihte bağlanan gelirin rücu edilebileceğine yönelik bir kanun hükmü bulunmamaktadır. Konu Yargıtay kararları ile çözüme kavuşturulmuştur. Yargıtay'a göre kontrol muayenesi kaydı bulunup bulunmadığı, gelirin kesilip kesilmediği ve varsa fiili ödemelerin tespit edilerek sonuca göre hareket edilmelidir³¹.

1. İş Göremezlik Oranının Artması Nedeniyle Gelirin Artması

İş göremezlik oranının artması halinde kurum tekrar rücu talebinde bulunabilir³². Bu itibarla yapılan fiili ödemeler ve onay tarihi itibarıyla

yapılan fiili ödeme olup olmadığı hususu Kurumdan sorularak ilk peşin değer belirlenip, hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir (Y10HD., 18.05.2021, E. 2020/1845, K. 2021/6416).

³¹ Dosya kapsamı incelendiğinde sigortalı Abdullah Oflaz'ın Kocatepe Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezinin 21.06.2015 tarih 5985 sayılı raporuna göre %15 sürekli iş göremezlik raporu verilmiş, yardıma muhtaç olmadığı, 12.11.2017 tarihinde kontrol muayene kaydı konulduğu anlaşılmaktadır. Sigortalının sürekli iş göremezlik oranı kurumun alacağına doğrudan etkilidir. Her ne kadar mahkemece, kontrol muayene kaydının sonucu kurumdan sorulmuş ise de gönderilen belgelerin bir kısmı okunaklı olmadığından sürekli iş göremezlik oranında değişiklik olup olmadığı, anlaşılamaaktadır. Bu nedenle mahkemece bu husus açıklığa kavuşturularak, değişiklik olması halinde en başından itibaren mi, yoksa azalma kaydıyla mı değiştiği ve gelirin kesilip kesilmediği, oranın azalması halinde ise Kurumdan yeni orana göre ilk peşin sermaye değeri hesaplatılarak yapılan fiili ödeme olup olmadığına da belirlenmesi gerekmektedir (Ankara BAM. 10HD., 07/12/2023, E. 2022/1540, K. 2023/2507).

³² Yukarıda yer alan açıklamalar ışığında; hükme esas alınan kusur raporunun olaya uygun, açıklayıcı ve denetime elverişli olduğu, Kurum zarar kalemleri ve miktarlarının doğru belirlendiği, gerçek zararın belirlenmesine yönelik hesap raporunun yöntemine uygun olduğu, taleple bağlı kalınarak hüküm kurulmasına ve sigortalının değişen ve son maluliyet oranı %34,20 üzerinden hesaplanacak ilk psd ve fiili ödemeler belirlendiğinde bakiye kurum zararının ileride açılması muhtemel ek davada istenmesinin mümkün görülmesine göre ; İlk Derece Mahkemesi kararının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığından, davacı Kurum vekili ile davalı vekilinin istinaf istemlerinin 6100 sayılı HMK'nın 353/1-b.1 bendi uyarınca esaslan reddine karar verilmiştir (İstanbul BAM. 34HD., 06/12/2023, E. 2022/2317, K. 2023/3551);

Somut olayda, 12/03/2015 tarihinde geçirdiği iş kazası sonucu % 17,2 oranında malul kalan 21/02/1978 doğumlu Veysi Sevim'e 33.755,84 TL ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandığı, 7.944,64 TL tedavi gideri yapıldığı, 5.797,57 TL geçici iş göremezlik ödeneği ödendiği, sigortalının açtığı maddi tazminat dava dosyasında alınan kusur bilirkişi raporu ve bu dosyada iş güvenliği uzmanı bilirkişi heyetinden alınan kusur raporunda işverenin % 50 oranında kusurlu olduğunun bildirildiği, yapılan gerçek zarar tavan hesabı sonucu belirlenen miktarın ilk peşin değer üzerinde olması sebebiyle mahkemece ilk peşin sermaye değeri ile yapılan masraf ve

peşin değerli gelir nazara alınarak değerlendirme yapılmaktadır³³. Diğer bir deyişle, gelirin başlangıç tarihinden itibaren artan sürekli iş göremezlik oranına göre (aynı tarihte geçerli bulunan peşin sermaye değeri hesap verileri gözetilerek) ilk peşin sermaye değerli gelirin belirlenmesi gerekmektedir³⁴.

ödemelerin işveren kusur karşılığı esas alınarak karar verildiği, sigortalının sürekli iş göremezliği sebebiyle kontrol kaydı bulunmakta ise de bu konunun taraflarca istinafa getirilmediği, sürekli iş göremezlik oranının artması halinde kurumun fark için ileride açacağı ek dava ile talepte bulunabileceği anlaşılmakla (Ankara BAM., 10HD., 23.09.2020, E. 2019/1263, K. 2020/1111).

³³ Sigortalı E... A...’ın 15/06/2009 tarihinde davalı işyerinde çalışırken geçirdiği iş kazası sonucu yarralandığı. Olayın iş kazası olarak değerlendirildiği sigortalıya %12,20 sürekli iş göremezlik oranı üzerinden peşin sermaye değerli gelir bağlandı. Yüksek Sağlık Kurulunun 17/07/2017 tarihinde sigortalının sürekli iş göremezlik derecesini %18 olarak tespit etmesi üzerine 30/11/2017 onay tarihli peşin sermaye değerli gelir bağlandı, fiili ödeme yapıldığı, Ankara 17. İş Mahkemesinin 27/01/2019 tarihli 2018/101 esas- 2019/66 karar sayılı kararı ile sürekli iş göremezlik derecesinin %30,2 belirlenmesi üzerine 19/11/2020 onay tarihli peşin sermaye değerli gelir bağlanmıştır. Fiili ödeme, geçici iş göremezlik ödeneği ve tedavi gideri yapıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece alınan kusura ilişkin bilirkişi heyet raporu ile davalı işverenin %80, kazalı işçinin ise %20 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği, mahkemece denetime elverişli, gerekçeli ve dosya kapsamına uygun bu rapora itibar edilmesinde isabetsizlik bulunmadığından istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir (Ankara BAM. 10HD., 01/02/2024, E. 2022/2052, K. 2024/229); Sigortalı H...’in 27/06/2014 tarihinde davalı işyerinde çalışırken geçirdiği iş kazası sonucu %47,2 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiği, kontrol muayenesi neticesinde düzeltme kaydı ile 21/05/2019 tarihinden itibaren %49 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiğinin tespit edildiği ve davacı SGK tarafından sigortalı için ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandı, tedavi masrafı yapıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece alınan ve itibar edilen kusura ilişkin bilirkişi heyet raporu ile davalı işverenin % 95, kazalı işçinin ise %5 oranında kusurlu olduğunun tespit edildiği, mahkemece denetime elverişli, gerekçeli ve dosya kapsamına uygun bu rapora itibar edilmesinde isabetsizlik bulunmadığından taraf vekillerinin bu yöndeki istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir. Somut olayda, dava dışı sigortalının değişen SİD oranına göre bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin kurumca bildirildiği ve yine kurumca gönderilen belgelere göre değişen oran gözetilerek fark fiili ödeme tutarının mahsup edildiği, mahkemece kurumun gönderdiği miktarlara itibarla hüküm kurulduğu anlaşılmakla davalı kurum vekilinin bu yöndeki istinafının yerinde görülmediği, verilen kararın yerinde olduğu görülmektedir (Ankara BAM. 10HD., 04.07.2024, E. 2023/872, K. 2024/1984).

³⁴ Dosya kapsamı incelendiğinde, sürekli iş göremezlik derecesi %50,5 oranında olan sigortalıya 28.06.2001 (24.10.2001 onay tarihli) gelire girme tarihinden itibaren 39.835,81TL ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandı, Yapılan kontrol muayenesi üzerine en son 18.08.2011 tarihli (16.10.2011 onay tarihi) ödeme döneminden itibaren

Öncelikle artan iş göremezlik oranına göre tekrar ilk peşin değerli gelir tespit edilmektedir. İş göremezlik oranında meydana gelen artış nazara alınarak fiili ödemelerin artan orandaki kısmı, artan iş göremezlik oranına göre belirlenen ilk peşin değerli gelirden mahsup edilmek suretiyle rücu edilebilecek miktar ortaya çıkarılır³⁵. Örneğin, sigortalının tespit edilen iş göremezlik oranı % 81 ve 01.10.2016 tarihi itibarıyla gelir bağlanmış iken kesin sürekli işgöremezlik oranı 31.10.2019 tarihinden itibaren “artma” kaydı ile %88 olarak tespit edilmiştir. Kazalı sigortalıya bağlanan gelirlerin 01.10.2016 tarihinden itibaren %81 sürekli işgöremezlik oranı üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerine ilişkin ilk PSD Tablosunda hesaba esas alınan 926,08 TL’lik ilk aylık gelir, artma kaydı ile tespit edilen %88 sürekli işgöremezlik oranına uyarlanarak (926,08

%73 oranı üzerinden 62.311.43 TL gelir bağlandığı ve gelirin değiştiği tarihe kadar 60.721,57 TL fiili ödeme yapıldığı belirtilmiştir. Sürekli iş göremezlik oranındaki artışa bağlı olarak değişime uğrayan gelir, yüksek iş göremezlik oranı nedeniyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan iş göremezlik oranındaki değişim karşısında, başlangıçtaki gelirin, değişen iş göremezlik oranına uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda, peşin sermaye değerli gelirin, gelir başlangıç tarihi itibarıyla, artan iş göremezlik oranına (%73) göre belirlenmesi, yeni oran üzerinden belirlenmiş olan bu peşin sermaye değerli gelirden, gelir başlangıç tarihinden sürekli iş göremezlik derecesinin arttığı tarihe kadar ödenen gelirin, yüksek iş göremezlik oranı ile düşen iş göremezlik oranı arasındaki fark iş göremezlik oranına (%22,5) karşılık gelen miktarının çıkarılması gerekecektir. Öte yandan başlangıçtaki gelir onay tarihinin esas alınması gereği de dikkate alınmalıdır. Bu açıklamalar çerçevesinde bulunacak ilk peşin değerli tutara kusur uygulanmak suretiyle kurum alacağı saptanmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir. Dairemiz ilkeleri çerçevesinde, gelirin başlangıç tarihi olan 24.10.2001 tarihinden itibaren %73 sürekli iş göremezlik oranına göre (aynı tarihte geçerli bulunan peşin sermaye değeri hesap verileri gözetilerek) ilk peşin sermaye değerli gelirin belirlenmesi gerekmekte olup, söz konusu eksikliğin giderilmesi hususu, geri çevirme kararımız ile ikmal edilemediğinden, mahkemece bu hususta bilirkişi raporu alınıp, 24.10.2001 tarihinden itibaren %73 sürekli iş göremezlik oranına göre (aynı tarihte geçerli bulunan peşin sermaye değeri hesap verileri gözetilerek) ilk peşin sermaye değerli gelirin hesaplanması ve yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde Kurum alacağının hesaplanıp ortaya çıkan sonuca göre karar verilmesi gerekmektedir (Y10HD, 25.05.2022, E. 2021/11529, K. 2022/7875).

³⁵ Somut olayda, dava dışı sigortalının değişen SİD oranına göre bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin kurumca bildirildiği ve yine kurumca gönderilen belgelere göre değişen oran gözetilerek fark fiili ödeme tutarının mahsup edildiği, mahkemece kurumun gönderdiği miktarlara itibarla hüküm kurulduğu anlaşılmakla davalı kurum vekilinin bu yöndeki istinafının yerinde görülmediği, verilen kararın yerinde olduğu görülmektedir (Ankara BAM. 10HD., 04.07.2024, E. 2023/872, K. 2024/1984).

TL/81x88=) 1.006,11 TL'lik ilk aylık gelir üzerinden ve %81 işgöremezlik oranı üzerinden düzenlenen SGK İlk Peşin Sermaye Değeri Hesaplama Tablosundaki diğer tüm hesap unsurları aynı kalmak üzere, kazalı sigortalıya bağlanan gelirlerin %88 sürekli işgöremezlik oranı üzerinden ilk peşin sermaye değeri hesaplanarak 221,986,10 TL bulunmuştur. Sigortalıya %81 işgöremezlik oranı üzerinden fiilen ödendiği bildirilen 40.824,41 TL'lik sigorta gelirlerinin (fiili ödemelerin) (88-81=) %7 fark işgöremezlik oranına isabet eden (40.824,41 TL/81x7=) 3.528,04 mahsup edilerek kalan (221,986,10 TL'lik PSD)-3.528,04 TL(Fark Fiili ödeme] 218.316,94 TL'lik İlk PSD tutarı işverenin kusuruna isabet eden kısmının rücu edilebileceği sonucuna ulaşılacaktır³⁶

İşgöremezlik oranının yeni bir iş kazasının meydana gelmesi nedeniyle artması halinde de Balthazard formülü ile belirlenen yeni oran üzerinden bağlanacak ilk peşin değerli gelire bu tarihe kadar yapılan fiili

³⁶ Sigortalının sürekli işgöremezlik oranı 05.12.2017 tarihli SGK Sürekli İşgöremezlik Derecesi Tespitine İlişkin Sağlık Kurulu Kararında "kontrol muayene kaydı" ile %81 ve Önceki raporun tanziminden sonra dosyaya gelen 28.01.2020 tarihli SGK Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Tespitine İlişkin Kurum Sağlık Kurulu Kararına göre kontrolü gerekmeyen kesin sürekli işgöremezlik oranı 31.10.2019 tarihinden itibaren "artma" kaydı ile %88 olarak tespit edilmiştir. Mahkemece bu hususta ilgili Sosyal Güvenlik Merkezine yeniden müzekkere yazılmış gelen cevabi yazıda; manuel olarak işlem yapılamadığı, işlemlerin dijital ortamda yapıldığı, yeterli personel bulunmadığı şeklinde cevap verilmesi nedeniyle mahkememizce hesap raporuna itibar edilmiş, kazalı sigortalıya bağlanan gelirlerin 01.10.2016 tarihinden itibaren %81 sürekli işgöremezlik oranı üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerine ilişkin İlk PSD Tablosunda hesaba esas alınan 926,08 TL'lik ilk aylık gelir, artma kaydı ile tespit edilen %88 sürekli işgöremezlik oranına uyarlanarak (926,08 TL/81x88=) 1.006,11 TL'lik İlk aylık gelir üzerinden ve %81 işgöremezlik oranı üzerinden düzenlenen SGK İlk Peşin Sermaye Değeri Hesaplama Tablosundaki diğer tüm hesap unsurları aynı kalmak üzere, kazalı sigortalıya bağlanan gelirlerin %88 sürekli işgöremezlik oranı üzerinden ilk peşin sermaye değeri hesaplanmıştır. SGK Gaziosmanpaşa Sosyal Güvenlik Merkezinin 19.02.2021 tarihli cevap yazısı ekindeki Fiili Ödeme Tablosunda İşgöremezlik oranındaki artış tarihine kadar davacıya %81 işgöremezlik oranı üzerinden fiilen ödendiği bildirilen 40.824,41 TL'lik sigorta gelirlerinin (fiili ödemelerin) (88-81=) %7 fark işgöremezlik oranına isabet eden (40.824,41 TL/81x7=) 3.528,04 mahsup edilerek kalan (221,986,10 TL'lik PSD)-3.528,04 TL(Fark Fiili ödeme] 218316,94 TL'lik İlk PSD tutarı geçici işgöremezlik ödeneği ve tedavi giderlerinin davalı işverenin %90 kusuruna isabet eden rücu edilebilecek bölümü hesaplanmış ve bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değeri nedeniyle davacı Kurumun talep edebileceği rücu alacağı 196.612,25 TL olarak hesaplanmıştır (İstanbul BAM. 34HD., 11.10.2023, E. 2021/2797, K. 2023/2949).

ödemeler eklenerek sonuca gidilmektedir³⁷. İlk kazada oluşan maluliyet oranının yüzde onun altında kalması halinde ise ikinci kazanın toplam maluliyet oranına etkisi ile birlikte ilk peşin değerli gelirin dikkate alındığı belirtilmelidir³⁸.

2. İşgöremezlik Oranının Azalması Nedeniyle Gelirin Azalması

İşgöremezlik oranının azalması halinde de gelir değişen orana göre belirlenmektedir. Bu halde baştaki yüksek iş göremezlik oranı nedeniyle fazladan ödenen tutarlar yeni oran üzerinden peşin değerli gelire eklenerek

³⁷ Dosyadaki bilgi ve belgelerden, Kurum sigortalısı Ahmet Bayarslan'ın 05/03/2011 tarihinde atermite çatının kırılması sebebiyle düşmesi ve 23/10/2012 tarihinde açık kalıp sistemli eksantrik preste çalışırken sol elinin pres içinde kalması sonucu olmak üzere iki ayrı iş kazası geçirdiği, Kurum müfettişinin düzenlediği raporda, her iki olayın iş kazası olarak bildirildiği, işverenin % 90, kazazedenin % 10 kusurlu olarak bildirildiği, Kurumun sağlık kurulu raporu ile birinci kaza sebebiyle % 40,2 ikinci kaza sebebiyle % 4 oranında olmak üzere % 42,59 birleştirme oranıyla 75.908,24 TL ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandığı, ikinci iş kazasına kadar 4.724,48 TL fiili ödeme yapıldığının bildirildiği, Ankara 2. İş Mahkemesi'nde görülen maddi tazminat dosyasında alınan iki ayrı bilirkişi raporunda birinci kaza sebebiyle işverenin % 90, kazazedenin % 10, ikinci kaza sebebiyle işverenin % 100 kusurlu olarak belirtildiği, ilk heyetin düzenlediği ek raporda da benzer kusur oranının bildirildiği, rücu istemli bu dosyada da üç kişilik iş güvenliği uzmanı bilirkişi kurulundan rapor alındığı, maddi tazminat davasındaki bilirkişi raporlarındaki görüşe benzer görüşle birinci kaza sebebiyle işverenin % 90, kazazedenin % 10, ikinci kaza sebebiyle işverenin % 100 kusurlu olarak belirtildiği, kaldırma kararı sonrası ATK İhtisas Dairesinden alınan raporda davacının birleştirilmiş maluliyet oranının %42.59 olduğunun belirtildiği anlaşılmaktadır (Ankara BAM. 10HD., 21.09.2023, E. 2022/619, K. 2023/1745).

³⁸ Dosya kapsamından, kurum sigortalısı Mehmet Doğan'ın 23/12/2000 tarihinde geçirdiği kaza nedeni ile sürekli iş göremezlik oranının %5,2, dava konusu kaza sonucu ise %11,9 olduğu ve sigortalıya toplam %16,48 iş göremezlik oranına göre 23/10/2018 gelir bağlama onay tarihli 20.562,06 TL ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandığı, 01/05/2018 - 31/07/2018 arasında 669,93 TL fark fiili ödeme yapıldığı, 1.510,00 TL geçici iş göremezlik ödemesi ödendiği, ikinci iş kazasının sürekli iş göremezlik oranına etkisinin %11,47 olduğunun ve %11,47 oranına isabet eden ilk peşin sermaye değerli gelirin 14.311,09 TL olduğu anlaşılmıştır (Ankara BAM. 10HD., 09.02.2023, E. 2021/1576, K. 2023/250).

sonuca gidilmelidir^{39, 40}. İşverenin tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı belirlenirken; gelirin başladığı tarih itibariyle indirilmiş hali üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir

³⁹ Sürekli iş göremezlik derecesindeki düşmeye bağlı olarak değişime uğrayan gelir, yüksek işgöremezlik oranı nedeniyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan işgöremezlik oranındaki düşme karşısında, başlangıçtaki gelirin, değişen işgöremezlik oranına uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır.

Bu durumda, peşin sermaye değerli gelirin başladığı tarih itibariyle düşen işgöremezlik oranına göre belirlenmesi zorunlu olup; başlangıçtaki yüksek işgöremezlik oranı nedeniyle fazladan (yüksek işgöremezlik oranı ile düşen işgöremezlik oranı arasındaki fark iş göremezlik nedeniyle) ödenen fark gelirlerin, yeni oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelire ilavesi gereği bulunmaktadır.

Bu itibarla Mahkemece, davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı belirlenirken; gelirin başladığı tarih itibariyle indirilmiş hali üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir miktarına, indirme tarihine kadar yapılan fark fiili ödeme miktarının eklenmesi suretiyle gelirin ilk peşin sermaye değerli gelir miktarının belirlenmesi, yine gerçek zarar hesabı yapılırken bilinen dönem yönünden davacının işgöremezlik oranındaki değişiklik miktarlarının dikkate alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir (Ankara BAM. 10HD., 14.03.2024, E. 2022/2550, K. 2024/703); Y10HD., 26.09.2022, E. 2022/8674, K. 2022/11232.

⁴⁰ Sürekli iş göremezlik derecesindeki düşmeye bağlı olarak değişime uğrayan gelir, yüksek iş göremezlik oranı nedeniyle bağlanmış olan başlangıçtaki gelir olup; gelir hesabındaki unsurlardan biri olan iş göremezlik oranındaki düşme karşısında, başlangıçtaki gelirin, değişen iş göremezlik oranına uyarlanması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu durumda, peşin sermaye değerli gelirin başladığı tarih itibariyle düşen iş göremezlik oranına göre belirlenmesi zorunlu olup; başlangıçtaki yüksek iş göremezlik oranı nedeniyle fazladan (yüksek iş göremezlik oranı ile düşen iş göremezlik oranı arasındaki fark iş göremezlik nedeniyle) ödenen fark gelirlerin, yeni oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelire ilavesi gereği bulunmaktadır (İstanbul BAM. 34HD., 01.03.2023, E. 2021/1280, K. 2023/482); Dairemizin 05.10.2020 tarihli geri çevirme kararı sonrasında Kurum tarafından; %30,2 sürekli iş göremezlik oranı üzerinden hesaplanan, gelir başlangıç tarihi 29.04.2005 ve tahsis onay tarihi 01.06.2010 olan ilk peşin sermaye değerli gelir ve ilk peşin sermaye değerli sosyal yardım zammı miktarını gösteren peşin sermaye değeri hesapları tablosunun gönderildiği anlaşılmaktadır. Mahkemece yapılacak iş, 26.09.2007 tahsis onay tarihi ve 09.08.2006 gelire girme tarihi itibariyle, aynı tarihte geçerli bulunan peşin sermaye değeri hesap verileri gözetilerek %30,2 sürekli iş göremezlik oranı üzerinden hesaplanacak ilk peşin sermaye değerli gelir ile ilk peşin değerli sosyal yardım zammının miktarı davalı Kurumdan sorulup saptanarak; saptanacak bu miktara, 09.08.2006-03.01.2008 tarihleri arası fark iş göremezlik (%35- %30,2 = %4,8) oranı nedeniyle fazladan yapılan ödeme miktarı ilave edilmek suretiyle gelirin ilk peşin sermaye değeri belirlenerek, varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekir (Y10HD., 22.03.2021, E. 2021/2186, K. 2021/3715); Aynı yöndeki karar için bkz.: Y10HD., 10.03.2021, E. 2021/1031, K. 2021/3073; Y10HD., 18.05.2022, E. 2022/4352, K. 2022/7377).

miktarına, indirme tarihine kadar yapılan fark fiili ödeme miktarının eklenmesi suretiyle gelirin ilk peşin sermaye değerli gelir miktarının belirlenmesi, yine gerçek zarar hesabı yapılırken bilinen dönem yönünden davacının işgöremezlik oranındaki değişiklik miktarlarının dikkate alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekmektedir⁴¹. Örneğin, sürekli göremezlik oranındaki azalma tarihine kadar %32,2 sürekli işgöremezlik oranı üzerinden yapılan fiili ödemeler toplamı 22.668,05 TL; peşin değerli gelir ise 40.740,81 TL'dir. Maluliyet oranının % 13,1'e düşmesi durumunda $(32,2-13,1=)$ %19,1 fark işgöremezlik oranına karşılık gelen fiili ödemelerin $(22.668,05 / 32,2 \times 19,1=)$ 13.445,96 TL'lik bölümü İlk PSD'ye ilave edilerek $(40.740,81 \text{ TL uyarlanmış İlk PSD}) + 13.445,96 \text{ TL fark fiili ödeme} = 54.186,77 \text{ TL tutarındaki uyarlanmış ilk PSD tutarının rücuacağı hesabına esas alınması gerekecektir}$ ⁴².

⁴¹ Ankara BAM. 10HD., 14.03.2024, E. 2022/2550, K. 2024/703; Dosya kapsamı incelendiğinde, sürekli iş göremezlik derecesi %73 oranında olan sigortalıya 01.11.2014 gelire girme tarihinden itibaren (21.10.2015 onay tarihli) 129.426,81 TL ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandığı, Yapılan kontrol muayenesi üzerine, 01.06.2017 tarihli (09.01.2020 onay tarihi) ödeme döneminden itibaren %60 oranı üzerinden 75.194,69 TL gelir bağlandığı ve gelirin değiştiği tarihe kadar 22.473,29 TL fiili ödeme yapıldığı belirtilmiş ise de; Dairemiz ilkeleri çerçevesinde, gelirin başlangıç tarihi olan 01.01.2014 tarihinden itibaren %60 sürekli iş göremezlik oranına göre (aynı tarihte geçerli bulunan peşin sermaye değeri hesap verileri gözetilerek) ilk peşin sermaye değerli gelirin belirtilmesi gerekmekte olup, söz konusu eksikliğin giderilmesi hususu, geri çevirme kararımız ile ikmal edilemediğinden, mahkemece bu hususta bilirkişi raporu aldırılıp, 01.01.2014 tarihinden itibaren %60 sürekli iş göremezlik oranına göre (aynı tarihte geçerli bulunan peşin sermaye değeri hesap verileri gözetilerek) ilk peşin sermaye değerli gelirin hesaplanması ve yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde Kurum alacağının hesaplanıp, gerçek zarar hesabı ile mukayese edildikten sonra ortaya çıkan sonuca göre karar verilmesi gerekmektedir (Y10HD., 18.05.2022, E. 2021/11084, K. 2022/7417; aynı yöndeki karar için bkz.: Y10HD., 13.01.2022, E. 2021/12048, K. 2022/325).

⁴² İstanbul BAM. 34HD., 13/03/2024, E. 2022/2394, K. 2024/536; Sigortalının iş göremezlik oranı %14,2'den %11,1'e düştüğünden mahkemece kurumdan peşin sermaye değerli gelirin, gelir başlangıç tarihi itibarıyla (ilk gelire giriş tarihi), düşen (azalan) iş göremezlik oranına göre belirlenmesi; istenildiği halde kurum tarafından hesaplama yapılmadığından mahkemece bu hususta bilirkişi raporu alınmış, denetime elverişli bilirkişi raporuna göre 11,1 maluliyete göre sigortalının ilk peşin sermaye değerli gelirin 19.400,40TL olduğu ve kontrol muayenesine kadar olan dönem de ödenen gelirin, fark maluliyete isabet eden miktarının peşin sermaye değerine 1.571,02TL ilave edilmesi gerektiği ve toplam 20.971,42TL'nin %90 kusur karşılığı olan 18874,27

3. Gelir Bağlanan Kişiyeye Ayrıca Ölüm veya Yaşlılık Aylığı Bağlanması Nedeniyle Gelirin Yarıya Düşmesi

Rücu davasına bağlanan gelirin ölüm aylığı bağlanması suretiyle değişmesi nedeniyle de Yargıtay'a göre ilk peşin değerli gelir belirlenerek bu tarihe kadar yapılan fiili ödemelerin yarısı eklenmeli, ardından da gelirin başladığı tarihteki ilk peşin değerli gelir ile kıyaslanarak hüküm kurulmalıdır⁴³. Bu sebeple, mahkeme tarafından sigortaliya bağlanan iş

TL ilk peşin değerli gelirin talep edilebileceği hesaplanmıştır (Ankara BAM. 10HD., 07.03.2024, E. 2022/2514, K. 2024/637).

⁴³ Ankara BAM. 10HD., 16/05/2024, E. 2023/390, K. 2024/1478;

Dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava dışı sigortalı Sıtkı Gülşen'in 1997 tarihinden itibaren davalı nezdinde kaynak ustası olarak çalıştığı, sigortalıdaki rahatsızlığa pnömokonyoz teşhisi konulduğu ve rahatsızlığın meslek hastalığı olarak kabul edildiği, sigortalının % 17 oranında malül kaldığının tespit edildiği, SGK teftiş raporunda işverenin %100 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği mahkemece alınan kusur raporunda işverenin %90, sigortalının %10 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği, sigortalıya 01/04/2016 tarihinde sürekli iş göremezlik geliri bağlandığı, yine sigortalıya 01/03/2018 tarihinde yaşlılık aylığı bağlandığı ve aylığın sürekli iş göremezlik gelirinde fazla olması nedeniyle gelirin yarıya düşürüldüğü, sigortalıya toplam 8.652,12-TL fiili ödeme yapıldığı, alınan hesap raporunda, gelirin yarıya düşürülmesi nedeniyle gelir bağlama başlangıç tarihi itibarıyla peşin değerli gelirin, hesaplandığı fiili ödeme eklenerek yarıya indirildiği ve yeniden hesaplanıp yarıya indirilmiş, peşin değerli gelir üzerinde kusur oranı dikkate alınarak alacak miktarının hesaplandığı anlaşılmaktadır (Ankara BAM. 10HD., 11.01.2024, E. 2022/1716, K. 2024/39); Kurumun, sigortalıya bağladığı ilk peşin sermaye değerli gelirden fazlasını isteme hakkı bulunmadığı gibi; bağlanan gelirin kesildiği veya kesilmesi gereğinin, yargılama sürecinde ortaya çıktığı durumlarda; Kurumun ödemediği veya ödemeyecek olduğu gelir kesimini rücu istemeyeceği yönü de tazmine yönelik davada gözetilmesi gereken genel ilkeler arasında bulunmaktadır. Dava konusu edilen gelirlerin, 506 sayılı Yasa'nın 92. maddesi (5510 sayılı Yasa'nın 54. madde) uyarınca indirildiğinin anlaşılması halinde; davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarının; gelirin başladığı tarih itibarıyla 506 sayılı Yasa'nın 92. maddesi (5510 sayılı Yasa'nın 54. madde) uyarınca indirilmiş hâli üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir miktanna, indirme tarihine kadar yapılan fiili ödeme miktarının yarısı da eklenmesi suretiyle belirlenmelidir. Mahkemece; dava konusu edilen gelirlerin, 506 sayılı Kanunun 92. maddesi (5510 sayılı Yasa'nın 54. madde) uyarınca yarıya indirilmiş olup olmadığı belirlenerek yarıya indirildiğinin belirlenmesi halinde gelirin başlangıç tarihi itibarıyla 506 sayılı Yasa'nın 92. madde (5510 sayılı Yasa'nın 54. madde) uygulaması gözetilerek belirlenmiş (yukarıda anlatılan şekilde hesaplanmış) miktarını gösterir ilk peşin sermaye değeri Kurumdan sorulmalı, davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı hiçbir kuşku ve duraksamaya yer bırakmayacak şekilde belirlenmeli ve hasıl olacak sonuca göre karar verilmelidir (Y10HD., 14.09.2022, E. 2022/7089, K. 2022/10494).

kazası gelirlerine 5510 sayılı Kanununun 54. maddesinin uygulanıp uygulanmadığının Kurumdan sorulması ve anılan kanunun 54. maddesinin iş kazası gelirlerine uygulandığının anlaşılması halinde buna göre hareket edilmelidir⁴⁴.

Yaşlılık ya da ölüm aylığı bağlanması sonucu iş göremezlik geliri- nin yarıya indirilmesi halinde gerçek zararı hesabı aylık bağlandığı tarihe kadar yapılarak fiili ödemeler ile karşılaştırma yapılmalıdır⁴⁵. Sürekli iş

Bölge Sağlık Kurulu'nun 27/05/2015 tarihli raporuna göre; kazalının sürekli işgöremezlik derecesinin % 31 olduğu, 20/Ekim/2018 tarihinde kontrol muayenesi gerektiği belirtilmiş, İzmit SGM'nin 13/03/2020 günlü yazısı ve ekindeki Kurum Sağlık Kurulunun 05/11/2018 tarihli/3641 sayılı kararının incelenmesinde azalma kaydıyla MKG-KO'nun % 14 olarak belirlendiği, kontrol kaydı olmadığı, Gebze 1. İş Mahkemesinin 2015/876 E. sayılı hak sahibi dosyasının, 05/12/2012 tarihinde feragat nedeni ile reddine karar verildiği, Gebze Cumhuriyet Başsavcılığınca, 2012/12 nolu soruşturma hakkında şikayet yokluğundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğinin bildirildiği, İlk peşin sermaye değerli gelirin, Kurum yararına tazmini mümkün kısmının belirlenebilmesi için gerçek zarar tavan hesabı yapılması zorunluluğu bulunmaktadır. (Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 16/11/2017 Tarih, E:2015/20251 K: 2017/8041) Mahkemece yaptırılan 14.03.2021 havale tarihli ek hesap bilirkişi raporu ile; Kazalıya, yapılan ödemelere ilişkin olarak, gelir bağlama tarihi 01/04/2012 tarihinden azalma kaydına kadarki 20/10/2018 tarihine kadar olan dönemde toplam yapılan ödeme tutarı tablo olarak toplamda, %31 sürekli iş göremezlik derecesi üzerinden 41.195,51TL olarak bildirildiği, Buna göre; hesaplama %14 sürekli iş göremezlik derecesi üzerinden yapılarak yapılan fiili ödeme dikkate alınarak davacı kurumun rücu limitleri gösterilmiş, ilk PSD ve fiili ödemeli gelir toplanarak 112.456,87 TL den %80 kusura göre iç ve dış tavan hesabı yapıldığında kurumun talep edebileceği tutarın 89.965,49, PSD olduğu, yapılan iş göremezlik ödeneği bakımından 3.764,67TL den kurumun talep edebileceği tutarın 2.867,26 TL olmak üzere toplamda 92.832,75 TL olarak tespit edildiği, 5510 sayılı Yasanın yürürlüğe girdiği 01.10.2008 tarihinden sonra meydana gelen iş kazaları sonucu oluşan kurumun işverenenden rücu hakkının 5510 sayılı Yasanın 21.maddesine göre ilk peşin sermaye değerli gelirin kurum yararına tazmini mümkün kısmının belirlenebilmesi için gerçek zarar tavan hesabı yapılması zorunluluğunun Yargıtay'ın istikrar kazanan içtihatlarında vurgulandığı, mahkemece buna uygun hesap raporunun alındığı (İstanbul BAM. 34HD., 17.05.2023, E. 2021/2272, K. 2023/1485).

⁴⁴ Y10HD., 12.01.2023, E. 2022/12616, K. 2023/315; Y10HD., 26.05.2022, E. 2021/4397, K. 2022/7911.

⁴⁵ Dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava dışı sigortalı Ç... B...'ın davalı nezdinde çalışırken 10/11/2015 tarihinde meydana gelen kazada yaralandığı, yaralanma nedeniyle %37,2 oranında malul kaldığı, meydana gelen olayın kurum tarafından iş kazası olarak kabul edildiği ve sigortalıya 85.807,79- TL bedelli sürekli iş göremezlik geliri bağlandığı, ayrıca geçici işgöremezlik ödemesi ve tedavi masrafı yapıldığı, kurum teftiş kurulu raporunda işverenin %100 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği,

göremezlik gelirin yarıya indirildiği durumlarda, peşin sermaye değerli gelirin, gelir başlangıç tarihi itibariyle %50 üzerinden belirlenmesi, bu oran üzerinden belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelire, gelir başlangıç tarihinden gelirin yarıya düştüğü tarihe kadar ödenen gelirin %50

mahkemece alınan kusur raporunda işverenin %70 sigortalının %30 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği, sigortalıya 01/11/2017 tarihinde yaşlılık aylığı bağlandığı, ve sigortalıya bağlanan gelirin yarıya düşürüldüğü ve yarıya düşürülen sürekli işgöremezlik gelirin PSD 'sinin ise 48.737,00- TL olduğu, ayrıca sigortalıya yaşlılık aylığının bağlandığı tarihe kadar toplam 9.120,91- TL fiili ödeme yapıldığı, alınan hesap raporunda sigortalıya yaşlılık aylığı bağlanması nedeniyle aylığın bağlandığı tarihten sonraki dönem yönünden gerçek zararı hesabı yapılmadığı ve sigortalının gerçek zararının yaşlılık aylığı bağlandığı tarihe kadar olan kısmı için gerçek zarar hesabı yapıldığı ve bu miktarlar üzerinde %70 kusur karşılığı Kurum alacaklarına hükmedildiği anlaşılmaktadır. Somut olayda, sigortalıya 01/11/2017 tarihi itibari ile yaşlılık aylığı bağlanmış olup, bu tarihten sonraki dönem yönünden gerçek zarar hesabı yapılmayacaktır. Bu tarihe kadar yapılan gerçek zararın ise yarıya düşürülmüş PSD li değerden daha az olduğundan bu miktar üzerinden kusur karşılığı Kurum alacaklarına hükmedilmesi gerekmektedir (Ankara BAM., 10HD., 17.02.2022, E. 2020/1050, K. 2022/249);

O halde %79 iş göremezlik nedeniyle uyulan bozma kararı çerçevesinde inceleme yapıp 5510 sayılı Kanun 54 üncü maddesi gereğince Kurumdan gelirlerin birleştiği tarihe kadar davacıya yapılmış olan fiili ödemeler ile bu tarih itibariyle hesap edilen ilk peşin sermaye değerinin sorulması, aynı zamanda gecici iş göremezlik ödeneğinin de SGK'da sorularak bu gelir ve ödeneklerin Türk Borçlar Kanununun 55 inci maddesi ile 5510 sayılı Kanun'un 21/4 üncü maddesi kapsamında rücuca kabil kısmını 15.02.2013 tarihli hesap raporundaki tazminat alacağından mahsubu noktasında dosyada rapor düzenleyen bilirkişilerden farklı bir hesap bilirkişiden denetime elverişli mahiyette rapor almak suretiyle ortaya konulması, anılan raporun hükme esas alınarak karar verilmesi gerekmektedir (Y10HD., 26.12.2023, E. 2022/10542, K. 2023/13487); Davaya konu iş kazası nedeniyle davacılar bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerlerinin ve gelir ve aylığın birleşmesi halinde 5510 sayılı Kanununun 54. Maddesi kapsamında işlem yapılmış ise gelir ve aylığın birleşmesi tarihindeki ilk peşin sermaye değerleri ile fiili ödeme miktarları mevcut ise SGK'dan sorularak söz konusu bilgilerin dosyaya kazandırılması (Y10HD., 08.11.2022, E. 2021/12144, K. 2022/13810); 4. Dava konusu edilen gelirin, 5510 sayılı Kanun'un 54 üncü maddesi uyarınca indirildiğinin anlaşılması halinde; davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı; gelirin başladığı tarih itibariyle 5510 sayılı Yasa'nın 54. maddesi uyarınca indirilmiş hali üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir miktarına, indirme tarihine kadar yapılan fark fiili ödeme miktarının da eklenmesi suretiyle bulunan tutar ile yarıya indirilmemiş tam gelir üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerinin karşılaştırılması sonucu düşük olan esas alınarak belirlenmelidir (Y10HD., 08.03.2023, E. 2023/2154, K. 2023/2242); aynı yöndeki karar için bkz.: Y10HD., 10.05.2022, E. 2021/3874, K. 2022/6807; Y10HD., 31.03.2022, E. 2022/2260, K. 2022/4774).

fark oranına karşılık miktarının ilavesi gerekecektir⁴⁶. Bunun sonucu olarak belirlenecek tutar ile yarıya indirilmesi nedeniyle hesaplanacak ilk

⁴⁶ Dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava dışı sigortalı Sıtkı Gülşen'in 1997 tarihinden itibaren davalı nezdinde kaynak ustası olarak çalıştığı, sigortalıdaki rahatsızlığa pnömokonyoz teşhisi konulduğu ve rahatsızlığın meslek hastalığı olarak kabul edildiği, sigortalının % 17 oranında malül kaldığının tespit edildiği, SGK teftiş raporunda işverenin %100 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği mahkemece alınan kusur raporunda işverenin %90, sigortalının %10 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği, sigortalıya 01/04/2016 tarihinde sürekli iş göremezlik geliri bağlandığı, yine sigortalıya 01/03/2018 tarihinde yaşlılık aylığı bağlandığı ve aylığın sürekli iş göremezlik gelirinde fazla olması nedeniyle gelirin yarıya düşürüldüğü, sigortalıya toplam 8.652,12-TL fiili ödeme yapıldığı, alınan hesap raporunda, gelirin yarıya düşürülmesi nedeniyle gelir bağlama başlangıç tarihi itibarıyla peşin değerli gelirin, hesaplandığı fiili ödeme eklenerek yarıya indirildiği ve yeniden hesaplanıp yarıya indirilmiş, peşin değerli gelir üzerinde kusur oranı dikkate alınarak alacak miktarının hesaplandığı anlaşılmaktadır (Ankara BAM. 10HD., 11.01.2024, E. 2022/1716, K. 2024/39); Dosyadaki bilgi ve belgelerden, dava dışı sigortalı Kemal Demirel'in davalı nezdinde çalışırken 03/05/2001 tarihinde, meydana gelen kazada yaralandığı ve % 16 oranında malül kaldığı, yaralanma olayının Kurum tarafından iş kazası olarak kabul edildiği, sigortalıya Aralık/2009 tarihinde sürekli iş göremezlik geliri bağlandığı, ayrıca geçici iş göremezlik ödeneği ödendiği, SGK teftiş raporunda işverenin % 100 oranında kusurlu olduğunun belirlendiği, mahkemece alınan kusur raporunda, işverenin kazanın meydana gelmesinde etkili olduğu, sigortalının kazanın meydana gelmesinde bir etkisinin bulunmadığının belirtildiği, sigortalıya Temmuz/2010 tarihi itibarıyla yaşlılık aylığı bağlandığı ve aylığın gelirden fazla olması nedeniyle gelirin yarıya düşürüldüğü, ve yarıya düşürülen gelirin peşin sermaye değerinin 26.329,29-TL olduğu, Aralık/2009 tarihinden Temmuz/2010 tarihleri arası 2269,58-TL fiili ödeme yapıldığı, alınan hesap raporunda yarıya düşürülen gelirin PSD değerinin yarısı dikkate alınarak hesaplama yoluna gidildiği ve hesaplanan bu miktarın kurum tarafından ıslah edildiği, mahkemece hüküm altına alındığı anlaşılmaktadır. Somut olayda, mevcut deliller karşısında, 506 sayılı yasanın 26. maddesi uyarınca davalı şirketin sorumlu olduğu kabul edilerek, verilen karar yerinde olmuştur (Ankara BAM. 10HD., 15.02.2024, E. 2022/2211, K. 2024/369); Kurumca olayın 5510 sayılı Kanun'un 13.maddesine göre iş kazası kabul edilmesi üzerine sigortalıya 17.10.2017 onay tarihli 66.198,20 TL peşin sermaye değerli gelir bağlandığını, sigortalıya 01.12.2016 tarihi itibarıyla yaşlılık aylığı bağlandığından iş kazası kolundan bağlanan gelirlerin yarıya indirildiği, 01.04.2016-01.12.2016 tarihlerinde 5.560,31 TL fiili ödeme yapıldığı, 6.618,28 TL geçici iş göremezlik ödeneği ödendiği ve 5.329,88 TL tedavi masrafı yapıldığı ve böylece toplam 83.706,67 TL Kurum zararı oluştuğu görülmüştür (İstanbul BAM. 34HD., 20.03.2024, E. 2022/2422, K. 2024/599); 4. Dava konusu edilen gelirin, 5510 sayılı Kanun'un 54 üncü maddesi uyarınca indirildiğinin anlaşılması halinde; davalının tazminle sorumlu olduğu ilk peşin sermaye değerli gelir miktarı; gelirin başladığı tarih itibarıyla 5510 sayılı Yasa'nın 54. maddesi uyarınca indirilmiş hali üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerli gelir miktarına, indirme tarihine kadar yapılan fark fiili ödeme miktarının da eklenmesi suretiyle bulunan tutar ile yarıya indirilmemiş tam gelir üzerinden hesaplanan ilk peşin sermaye değerinin

peşin değerli gelirin karşılaştırılması sonucu rücu edilecek miktar belirlenmektedir⁴⁷.

B. Kurum Tarafından Bağlanan Gelirin Kesilmesi

Rücu davalarına konu ödemelerin sigortalının ölümü veya hak sahiplerinin evlenmesi, çalışmaya başlaması gibi nedenlerle kesilmesi veya değişmesi söz konusu olabilir. Bu durumda tüm süre nazara alınarak belirlenen ilk peşin değerli gelirin işverene ödettirilmesi de haksız sonuçlara sebebiyet verir. Yargı uygulamasında rücuya konu fiili ödemelerin belirlenmesi suretiyle ilk peşin değerli gelirin karşılaştırılması istenmektedir⁴⁸. Fiili ödemeler ile ilk peşin değerli gelirin hangisi az ise ona hükmedilmesi gerektiği yönünde kararlara da rastlanmaktadır⁴⁹.

karşılaştırılması sonucu düşük olan esas alınarak belirlenmelidir (Y10HD., 08.03.2023, E. 2023/2154, K. 2023/2242).

⁴⁷ Sigortalıya 01/05/2018 tarihine itibariyle gelir bağlandığı ve gelirin 23/10/2018 tarihi itibariyle yarıya indirildiği anlaşıldığından fiili ödeme tutarının da yarısının peşin sermaye değerli gelire eklenmesi gerekmektedir. Gelirin başlama tarihi 2018 olduğundan davalı vekilinin hesap raporuna dair istinaf nedenleri yerinde değildir (Ankara BAM. 10HD., 09.02.2023, E. 2021/1576, K. 2023/250); Ankara BAM. 10HD., 09.11.2023, E. 2022/1336, K. 2023/2280.

⁴⁸ Y10HD., 27.06.2022, E. 2022/4451, K. 2022/9887; Y10HD., 13.01.2022, E. 2021/12423, K. 2022/342.

⁴⁹ Hak sahibi çocuklardan Fatma'nın işe girmesi nedeniyle 21.08.2012 tarihinde gelirden çıktığı, bu tarih itibariyle de hak sahibi kız çocuğu için yapılan fiili ödemenin dosyaya gönderildiği anlaşılmakla, fiili ödeme ile ilk peşin sermaye değerinin karşılaştırılarak düşük olanın kusur karşılığının hüküm altına alınması gerekir (Y10HD., 02.03.2023, E. 2023/1189, K. 2023/1924); Somut olayda, sigortalının hak sahiplerinden olan eşi vefat nedeniyle, kız çocukları Semra ve Sevim ise evlenme nedeniyle gelirden çıktıkları, eş olan Fatma'ya 304,408,74-TL, kızı Sevim'e 36.429,00-TL, diğer kız çocuğu Semra'ya 27.105,00-TL fiili ödeme yapıldığı, alınan bilirkişi raporunda hak sahibi Fatma'nın gerçek zararının 152.747,00-TL, hak sahibi Serkan'ın 481,051,00-TL, Sevim'in 8.343,00-TL, Semra'nın ise 4.217,00-TL olduğu ortadadır. Bu durumda gelirden çıkan hak sahipleri Fatma, Sevim ve Semra için gerçek zararları az olduğu için bu miktarların, diğer hak sahibi Serkan için ise gerçek zarar fazla olduğundan peşin değerli gelirin dikkate alınarak sonuca gidilmesi gerekmektedir. Bu durumda davacı kurumun toplam alacağı 230.792,25-TL olup bu miktar üzerinden davalının sorumluluğu bulunmaktadır (Ankara BAM., 10HD., 30.05.2024, E. 2022/1587, K. 2024/1632); Sigortalının öldüğü anlaşıldığından sigortalıya yapılan fiili ödeme toplamı kurumdan dairemizce sorulmuş, gelirin kesildiği tarihe kadar (01/01/2014-18/01/2016 arası) toplam 3.929,74 TL fiili ödeme yapıldığı anlaşılmıştır. Bu durumda, ilk peşin değerli gelirin altında kaldığı gözetilerek fiili ödeme toplamının işveren kusurunun karşılığının hüküm altına alınması gerektiğinden kısa kararı ile gerekçeli kararı çelişen mahkeme kararı

İş göremezlik oranının % 10'un altına düşmesi nedeniyle de gelirin kesilmesi söz konusu olacağından yapılan fiili ödemelerin rücu gündeme gelecektir⁵⁰. Böyle bir durumda kurum tarafından yapılan tüm ödemelerin belirlenmesi önem arz eder⁵¹. Aynı şekilde sigortalının ölmesi

kaldırılarak yeniden esas hakkında karar vermek gerekmiştir (Ankara BAM., 10HD., 17.09.2020, E. 2018/2613, K. 2020/1089).

- ⁵⁰ Kurumca olayın 5510 sayılı Kanun'un 13.maddesine göre iş kazası kabul edilmesi üzerine sigortalıya %12 meslekte kazanma güç kaybından dolayı 13.06.2018 onay tarihli 51.863,57 TL peşin sermaye değerli gelir bağlandığı, meslekte kazanma güç kaybının azalma kaydıyla %8 olması nedeniyle 27.108,43 TL fiili ödeme yapıldığı, 3.324,39 TL geçici iş göremezlik ödeneği ödendiği ve 22.368,04 TL tedavi gideri yapıldığı ve böylece toplam 52.246,16 TL Kurum zararı olduğu görülmüştür (İstanbul BAM. 34HD., 20/03/2024, E. 2022/2802, K. 2024/604); Somut olayda; Toplanan delillere, SGK soruşturma belgelerine, Bakırköy 8. İş Mahkemesi'nin 2016/177 Esas sayılı dosyasına, kusur bilirkişi heyeti raporuna, hesap bilirkişisi raporuna ve tüm dosya kapsamına göre; olay günü davacı kurum sigortalısı Cemil Yılmaz' ın, davalının %75 oranında kusurlu davranışı sonucu iş kazası geçirerek maluliyete uğradığı, kurumca sigortalıya gelir bağlandığı, böylece kurum zararlarının olduğu, ancak maluliyet oranının daha sonradan iyileşme üzerine 0'a düşüp gelirin kesildiği, gelirin kesildiği tarihe kadar bilirkişi raporunda belirtilen miktar fiili ödemenin bulunduğu, bu fiili ödeme yönünden de bilirkişi raporunda belirtilen miktar davacının rücu hakkının bulunduğu, davacının bilirkişi raporuna göre de geçici iş göremezlik ödemesi ve hastane masrafı ve ilaç gideri açısından rücu hakkının bulunduğu, davanın ispatlandığı sonucuna varılmış, davanın kabulü yönünde hüküm kurulmuştur. Yapılan inceleme neticesinde; Mahkemece hükme esas alınan kusur raporunun 3 kişilik iş güvenliği uzmanlarından oluşturulmuş heyet tarafından verildiği, uzman bilirkişi heyeti tarafından düzenlenen kusur raporunun oluşa, olaya, dosya kapsamına uygun olduğu (İstanbul BAM. 34HD., 20.03.2024, E. 2022/2435, K. 2024/620); aynı yönde karar için bkz.: İstanbul BAM. 34HD., 15.05.2024, E. 2022/2717, K. 2024/928).
- ⁵¹ Sosyal Güvenlik Kurumu Sağlık Kurulu Kararında %24 sürekli işgöremezlik derecesi olarak belirlenen ve Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu ile akabinde Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulunun 04.12.2017 tarihli raporuyla %27 olarak tespiti yapılan ve bu suretle gelirin başlangıç tarihi itibarıyla belirlenen oranın Adli Tıp Kurumu Adli Tıp İkinci Üst Kurulu raporuyla %8,2'ye düştüğü 01.03.2019 tarihine kadar sigortalıya ödenmesi gereken gelir ve fiili ödeme tutarlarının Kurumdan sorularak gönderilmesi için, dosyanın GERİ ÇEVİRİLMESİNE (Y10HD., 16.03.2022, E. 2022/444, K. 2022/3699); Dava dosyası içerisindeki peşin değerli gelir tablosunda sigortalının hak sahiplerine bağlanan gelirlerde 506 sayılı Yasa'nın 92. maddesi uygulaması yapıldığının anlaşılması nedeniyle, gelir başlangıç tarihi olan 12.01.2003 tarihi itibarıyla hak sahibi eşi İlknur ve oğlu Muhammed'e (92. madde uygulanmış hali ile) gelir bağlanması halinde ilk peşin değerli tutarın ne miktarda olması gerektiği ile gelirin yarıya indiği 01.09.2008 tarihine kadar yapılan fiili ödeme tutarlarının miktarlarının davacı kurumdan sorularak alınacak açıklayıcı cevabi yazının iş bu dava dosyasına

nedeniyle gelirin kesilmesi durumunda da yapılan fiili ödemelerin toplamının kusuru oranında rücu edilmesi gerektiği yönünde karar verilmiştir⁵². Hak sahibinin ölmesi ya da evlenmesi nedeniyle bağlanan gelirin kesilmesi halinde de aynı sonuca varılmalıdır⁵³.

eklenmesinden sonra gönderilmek üzere, dosyanın mahal mahkemesine GERİ ÇEVİRİLMESİNE (Y10HD., 22.02.2022, E. 2020/1501, K. 2022/2349).

⁵² Sigortalı B...’ in 28/11/2014 tarihinde davalı işyerinde çalışırken geçirdiği iş kazası sonucu %11,2 oranında meslekte kazanma gücünü kaybettiği ve davacı SGK tarafından sigortalı için ilk peşin sermaye değerli gelir bağlandığı, tedavi masrafı yapıldığı ve geçici işgöremezlik ödeneği ödendiği, sigortalı 18/06/2020 tarihinde öldüğünden 01/04/2014- 25/06/2020 tarihleri arası 14.764,28 TL fiili ödeme yapıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece alınan ve itibar edilen kusura ilişkin bilirkişi heyet raporu ile davalı işverenin %50, kazalı işçinin ise %50 oranında kusurlu olduğunun tespit edildiği, mahkemece denetime elverişli, gerekçeli ve dosya kapsamına uygun bu rapora itibar edilmesinde isabetsizlik bulunmadığından davalı vekilinin istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir. Somut olayda, peşin sermaye değeri, geçici işgöremezlik ve tedavi gideri alacaklarının hükümde ayrı ayrı yazılmamasının sonuca etkili olmadığı, hükümdeki 14.242,81 TL alacağının 7.382,14 TL’ nin peşin sermaye değerli gelir alacağı yönünden yapılan fiili ödeme, 2.728,25 TL’ nin geçici işgöremezlik ödemesi, 4132,42 TL’ nin tedavi ve ilaç gideri alacağı olduğunun kurumca infazda gözetilmesi gerektiği (Ankara BAM. 10HD., 12/06/2024, E. 2023/785, K. 2024/1789); Eldeki davada, Dairemiz geri çevirme kararı sonrası; kazalıya 2009/7. aydan itibaren maluliyet aylığı bağlanmış olup 2009/ 7. aydan 2010/5. ay dahil tam aylık maaş almaya devam edip, 2010/ 6. ayda itibaren yarım aylığa maaşının düştüğü; iş kazasından tam gelir alıp maluliyet aylığından yarım aylık almaya vefat ettiği tarihe kadar devam ettiği; toplamda 92.537, 78 TL ödemenin yapıldığı, talep konusunda ıslah olmadığı anlaşılmakla; iş bu miktarın %80 kusura oranla tahsilinin talep edilebileceğinin belirtilmesi gerekir (Y10HD., 14.09.2022, E. 2022/7995, K. 2022/10504); Dava dışı kazalı R...’in sürekli iş göremezlik oranının azalma kaydıyla %37,20’den %24,20 düştüğü anlaşılmış olup, gelir başlangıç tarihi itibarıyla, düşen iş göremezlik oranına(%24,2) göre belirlenmiş olan peşin sermaye değerli gelir ve fiili ödeme tutarının Kurum’dan celbedilerek dosya içerisine alındıktan sonra gönderilmek üzere, dosyanın mahal mahkemesine GERİ ÇEVİRİLMESİNE (Y10HD., 13.04.2022, E. 2022/483, K. 2022/5557).

⁵³ 4. Somut olayda; davaya konu iş kazası sonucu vefat eden sigortalının haksahibi olan eşine bağlanan ölüm gelirlerinin, bilahare haksahipliği sıfatının ortadan kalkması nedeniyle kesilip fiili ödemeye dönüşmesine karşın, bu durum dikkate alınmayarak ölüm gelirinin ilk peşin sermaye değeri üzerinden tazmin kararı verildiği belirtilerek bozma yapılmış ise de mahkemece bu hususta bozma gerekleri tam olarak yerine getirilmemiştir (Y10HD., 22.03.2023, E. 2023/2598, K. 2023/2967); Kurumca olayın 5510 sayılı Kanun’un 13.maddesine göre iş kazası kabul edilmesi üzerine hak sahibi oğlu Muhammed Ali Baydar’a 30.10.2014 onay tarihli 10.714,26 TL peşin sermaye değerli gelir bağlandığı , evlenmesi nedeniyle gelirden çıkan eşi Pınar’a 5.701,95 TL fiili ödeme yapıldığı ve böylece toplam 16.416,26 TL Kurum zararı oluştuğu görülmüştür (İstanbul BAM. 34HD., 05.06.2024, E. 2022/2907, K. 2024/1095).

Kontrol muayenesi gerektiren durumlarda belirtilen tarihte kontrol muayenesinin yaptırılmaması durumunda da sürekli iş göremezlik gelirin kesilmesi ile fiili ödemelerin tahsil edilmesi gereklidir⁵⁴. Aynı şekilde kontrol kaydının kaldırıldığı, maluliyet oranının yüzde sıfır olarak belirlendiği hallerde de fiili ödemelerin rücu edileceği yönünde karar verilmektedir⁵⁵. Ancak burada da ilk peşin değerli gelir ile fiili ödemeler karşılaştırılarak bir sonuca gidilmektedir⁵⁶.

⁵⁴ SGK tarafından sigortalıya bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerinin 75.519.73.TL olduğu, adı geçene kontrol muayenesi yaptırmaması nedeniyle gelirin kesildiğini, fiili ödeme miktarı olarak (1.12.2015-21.10.2018 tarihleri arası) 16.516.05.TL fiili ödeme yapıldığı bildirilmiştir....Mahkemece yapılan yargılama, SGK kayıtları, maluliyet raporu, gelir bağlama kararları, PSD tablosu, kusura ilişkin bilirkişi raporu ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; dosya arasına alınan 11/03/2019 havale tarihli İş Güvenliği uzmanlarından oluşan bilirkişi kurulu tarafından tanzim edilen raporda tespit edilen kusur oranlarına göre davalıların 14.038,64.-TL fiili ödeme, 11.962,64.-TL geçici iş görmezlik ödeneğinden 15.638,59.-TL tedavi masrafından sorumlu olduğu anlaşılmış; davanın kabulüne dair hüküm kurulduğu görülmüştür....(İstanbul BAM. 34HD., 20.03.2024, E. 2022/2337, K. 2024/610).

⁵⁵ Sigortalı H...’in 27.08.2015 tarihinde davalı işyerinde çalışırken geçirdiği, 27.08.2015 tarihinde iş kazası sonucu yaralandığı, sigortalıya % 25 sürekli iş göremezlik oranı esas alınarak 01.04.2016 tarihinden itibaren sürekli iş göremezlik geliri bağlandığı, gelirin ilk peşin sermaye değerinin 52.558,74-TL, tahsis onay tarihinin 16.05.2017 olduğu, sigortalıya aynı tarih itibarıyla yaşlılık aylığı da bağlandığından 5510 Sayılı yasanın 54. Maddesi uyarınca iş kazası gelirin başlangıçtan itibaren yarım gelir üzerinden bağlandığı, SGK Kocatepe Sağlık Sosyal Güvenlik Merkezinin kontrol kaydının kaldırıldığı 06.03.2018 tarih ve 1849 sayılı Sağlık Kurulu kararı ile sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin 25.01.2018 tarihinden itibaren azalma kaydıyla % 0 olduğuna, yardıma muhtaç olmadığına kontrol muayenesi gerekmediğine karar verildiği ve gelirin 21.02.2018 tarihinden itibaren durdurulduğu, kendisine gelir başlangıç tarihinden gelirin durdurulduğu tarihe kadar (01.04.2016 – 20.02.2018) toplamda 6.703,56 TL fiili ödeme ve tedavi masrafı yapıldığı anlaşılmaktadır. Mahkemece hükme alınan kusura ilişkin bilirkişi heyet raporu ile davalı işverenin % 70, kazalı işçinin ise %30 oranında kusurlu olduğunun belirtildiği, mahkemece denetime elverişli, gerekçeli ve dosya kapsamına uygun bu rapora itibar edilmesinde isabetsizlik bulunmadığından istinaf nedenleri yerinde görülmemiştir (Ankara BAM. 10HD., 16.05.2024, E. 2023/430, K. 2024/1443).

⁵⁶ sürekli iş göremezlik derecesinin en başından itibaren mi, yoksa azalma kaydıyla mı değiştiği ve gelirin kesilip kesilmediği ile Kurumca yapılan fiili ödeme olup olmadığı hususu Kurumdan sorularak ilk peşin değer belirlenip, hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi; sigortalının sürekli iş göremezlik derecesinin %10 oranının altına düşmesi sonucu gelirden çıkması halinde gelirden çıkma tarihine kadar sigortalıya ödenen fiili ödeme tutarı belirlenip, fiili ödemenin kusur karşılığı ile sigortalıya

SONUÇ

İş kazasının meydana gelmesi durumunda sigortalının muhtemel gelir kaybını önlemek amacıyla sigortalıya sağlanan yardımların başında sürekli iş göremezlik geliri gelmektedir. Sigortalının ölümü halinde de hak sahiplerine ölüm geliri bağlanmaktadır. Bağlanan gelirler nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumu bakımından ortaya çıkan zarar ise 5510 sayılı Kanun uyarınca işverene rücu edilerek giderilmeye çalışılır.

Rücu hakkının kapsamı belirlenirken iş göremezlik oranının kesinleşmesi büyük önem taşımaktadır. Nitekim dava esnasında iş göremezlik oranının değişmesi nedeniyle ilk peşin değerli gelirin azalması veya artması durumunda nasıl hareket edileceğine yönelik Kanunda açık bir hüküm bulunmamaktadır. Yargıtay tarafından gelirin azalması, artmasına bağlı olarak değişen durumlarda fiili ödemeleri dikkate alarak farklı formüller geliştirmiştir. Yine gelirin kesilmesi durumunda da ilk peşin değerli gelirin tamamının rücu edilmesi haksız bir sonuç yaratacağından fiili ödemeler de dikkate alınarak rücu edilebileceği kabul edilmiştir. Etkin bir sonuca ulaşabilmek için gelirin kesilmesi veya gelirin miktarında meydana gelen değişiklikler halinde nasıl hareket edileceğine yönelik mevzuata hükümler konulması düşünülmelidir.

bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerinin kusur karşılığının karşılaştırılması sonucu düşük olan miktara hükmedilmesi, 5510 sayılı Yasanın 21/1. maddesi kapsamında işveren yönünden talep söz konusu olduğunda, karşılaştırmanın gerçek zarar miktarı yönünden yapılacağına da gözetilmesi gerektiği unutulmamalıdır (İstanbul BAM. 34HD., 05.04.2023, E. 2021/1861, K. 2023/1037).

KAYNAKÇA

- ALP**, Elif: İş Kazası ve Meslek Hastalığının Hukuki Niteliği, İş Sağlığı ve Güvenliği, Editörler: Gökçe Cerev/Yakup Köseoğlu, Bursa 2018.
- ALPER**, Yusuf: Sosyal Sigortalar Hukuku, 10. Baskı, Bursa 2019.
- ATABEK**, Reşat: İş Kazası ve Sigortası, İstanbul 1978.
- ATASOY KARYAĞDI**, Yasemin: Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası ve Yapılacak Parasal Yardımlar, Ankara 2021.
- BALCI**, Mesut/**SONER**, Birol/**AYDOĞAN**, Bahri/**YENER**, Ahmet: İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları, Ankara 2021.
- BALCI**, Mesut/**SONER**, Birol/**AYDOĞAN**, Bahri/**YENER**, Ahmet: İş İş Kazası ve Meslek Hastalığı, Ankara 2020.
- BAŞBUĞ**, Aydın: Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuu, Ankara 1992.
- BAŞBUĞ**, Aydın: Sosyal Sigortalar Kurumunun Rücu Hakkı ve Buna Bağlı Temel Sorunlar, Prof.Dr.A.Can Tuncay'a Armağan, İstanbul 2005.
- BAYCIK**, Gaye: Sosyal Güvenlik Kurumunun İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Rücu Davalarına Eleştirel Bakış, Sosyal Güvenlik Dergisi, C.7, S.1, 2017
- BOSTANCI**, Yalçın: Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı, Kamu-İş, C.8. S.1, 2005.
- CENTEL**, Tankut: İşyerine Getirilip Götürülme Sırasında Uğranılan Kaza-İş Kazası Kavramı, İş Hukuku Dergisi, Mart 1993.
- CİVAN**, Orhan Ersun: "İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Rücu Davalarında Sosyal Güvenlik Kurumu Karşısında Sorumluluğun Kapsamı ve Müteselsil Sorumluluk", Ankara Üniversitesi Hukuk Fak. Dergisi, 64 (4) 2015: 1015-1070
- ÇUVALCI**, Ali: İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Davalar, Ankara 2021.
- ELMA**, Ramazan: Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku, 5. Baskı, Ankara 2021.

- EMİRHAN**, Fatma: İşveren'in İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğunun Hukuki Niteliği, İstanbul 2017.
- GÖRGÖZ**, Oğuzcan: İşveren'in İş Kazası Sonrası Tazminat ve Rücu Ödemeleri, Ankara 2019.
- GÜNEŞ**, Volkan: Türk Borçlar Kanunu ile İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Çerçevesinde İşveren'in İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğunun Hukuki Niteliği, İstanbul 2017.
- GÜZEL**, Ali: Sosyal Güvenlik Kurumunun İşverene Rücu ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul 1996.
- GÜZEL**, Ali/**OKUR**, Ali Rıza/**CANİKLİOĞLU**, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Baskı, İstanbul 2021.
- KARAKAŞ**, İsa: SGK. İş Kazası Uygulamaları ve İş Kazası Davaları, Ankara 2011.
- KARATAŞ**, Huriye: İş Kazası ve Meslek Hastalığında İşveren'in Hukuki Sorumluluğu, Ankara 2019.
- KAYACAN**, Altan: İş Kazası ve Meslek Hastalıklarının İş Hukuku Bakımından Sonuçları, Ankara 2021.
- ÖZDEMİR**, Halil: İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Sosyal Güvenlik Kurumunun Rücu Alacağından Üçüncü Kişilerin Sorumluluğu, Sosyal Sigorta Hukuku İncelemeleri I, Editörler: Ali Nazım Sözer, Mahmut Kabakçı, Halil Özdemir, Ankara 2022.
- ÖZTÜRK**, Meltem: Sürekli İşgöremezlik Geliri Hesaplama Usulüne İlişkin Bir İnceleme, Sosyal Sigorta Hukuku İncelemeleri I, Editörler: Ali Nazım Sözer, Mahmut Kabakçı, Halil Özdemir, Ankara 2022.
- SARAÇ**, Coşkun: Sosyal Sigortalar Kurumları ve İşveren Açısından İş Kazası, Ankara 1998.
- SOLAK**, Serdar: Türk Hukukunda İşveren'in İş Kazasından Doğan Sorumluluğu, İstanbul 2020.
- SÖZER**, Ali Nazım: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 6. Bası, İstanbul 2023.
- SÜMER**, Haluk Hadi/**KAYIRGAN**, Hasan: Sosyal Güvenlik Hukuku Davaları, Ankara 2023.

SÜMER, Haluk Hadi: Sosyal Güvenlik Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2024.

TAŞKENT, Savaş: İş Kazası Kavramı, Prof.Dr.Nuri Çelik'e Armağan, C.II, İstanbul 2001.

TUNCAY, A. Can: İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle Kurumun Sigortalıya Yaptığı Giderler İçin İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücu Davalarında Bazı Sistemler ve Yüksek Yargı Organları Kararlarında Beliren Esaslara Genel Bir Bakış, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul 1996.

TUNCAY, A. Can/**EKMEKÇİ**, Ömer/**GÜLVER**, Ender: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 22. Bası, İstanbul 2023.

UMDU, Ersin: 5510 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrası İşveren Sorumluluğu İle İlgili Rücu Davaları, Hukuki ve Sosyal Boyutlarıyla İş Sağlığı ve Güvenliği Yazıları, Editörler: Aydın Başbuğ/Mehmet Bulut, Ankara 2016.